БҮХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

Бурят-Монголой ҮНЭН

ВКП(б)-гэй Бурят-Монголой Обкомой, БМАССР-эй Верховно Советэй ба ВКП(б)-гэй Улан-Удын Горкомой орган.

№244 (5136)
Воскресенье
Декабриин 8
1946 он

Сэн 20 мүнгэн

Манай хэрэгые хүтэлбэрилхын тула гансахан манай дүй дүршэл, хүтэлбэриин дүршэл холо дутаха байна. Зүбөөр хүтэлбэрилхын тулада хүтэлбэриин дүршэлые партийна ниитын дүй дүршэлөөр, хүдэлмэришэн ангиин дүй дүршэлөөр, ажалшадай дүй дүршэлөөр, „бишиихан хүнүүд" гэгшэдэй дүй дүршэлөөр хүсэлдүүлхэ шухала"

И. СТАЛИН.

Советскэ органуудай шударгуу нягта хүдэлмэриин түлөө

Мүнөө Советскэ гүрэнэй шэнэ хүгжэлтын түлөө туйлай ехэ тэмсэл ябажа байна. Энэ тэмсэл хадаа манай орон дотор коммунизм байгуулхын тула түүхэтэ ехэ удхатай байха.

Эсэгэ ороноймнай өнэ ехэ хүдэлмэри хадаа бүмбэрсэг дэлхэйн зургаанай нэгэн хуби дээрэ һуужа байгаа оломиллион арадай оролдосотой шангаар ажаллаха, тэрэ арадые толгойлжо ба ударидажа байгаа органуудай онобшотой мэргэжэлээр хүдэлмэрилхэ ябадалые эринэ. СССР-эй арадай ажахые һэргээн бодхоохо ба хүгжөөхэ үедэ советскэ органуудай үүргэ ба харюусалгань улам ехэ болоо гээшэ. Тиимэ дээрэһээ тэдэнэй хүдэлмэриин дутуунуудые дары усадхаха, тэдэнэй хүдэлмэриин культурые үргэхэ гээшэ гүрэн түрын хэрэг болоно.

1946 оной—дүрбэдэхи сталинска табанжэлэй түрүүшын жэлэй зарим дүнгүүд дээрэһээ хараад үзэхэдэ, манай республикын хэдэн олон предприяти ба колхозууд һайн үрэ дүнгүүдые туйлаһан байна. Гэбэшье, үшөөл олон газарнууд өөрынгөө түсэбые дүүргэжэ шадаагүй байһаар. Энэ хадаа илангаяа манай республикын гол һалбари болохо хүдөө ажахыда хамаадана. Хэдэн олон аймагууд малажал хүгжөөхэ гүрэнэй түсэбые гүйсэдхөөгүй.

Жэшээ болгон Иволгын аймагые абаад үзэхэдэ тэрэнэй малай тоо толгой һүүлэй жэлнүүдэй турша соо нэмэһэн бэшэ, харин хороһон байха юм. Энэ аймагта «Улаан Оронго» гэжэ томохон колхоз бии. Энэ колхоз дэлхэйн хоёрдохи дайнай эхилтэр жэлһээ жэлдэ урган хүгжэжэ байһан аад, һүүлэй зургаан жэлэй турша соо тон мууса хүдэлмэрилөө. Малайнь тоо толгой гурба дахин шахуу хорожо, мүнөө өөройдоо 4.472 толгойдоо оробо.

Иимэ байдал гансахан Иволгын аймагта бэшэ, мүн баһа республикын хэдэн олон аймагуудаар үзэгдэжэ байна. Тэрэнэй эсэстэ малай ажахы ябадал манай эндэ ехээр саатажа байха юм. Энэ юун дээрэһээ болонобп? Манай республикые хүгжэнги малажалтай республика болгохын тула шухала нүхэсэлнүүд бии гү? Бии. Тиимэ арга-нүхэсэлнүүд манай эндэ бүришье ехэ. Бидэнэй гол дутагдал юу болонобп гэхэдэ, тэдэ бүхы арга-нүхэсэлнүүд—газарай баялиг, баян тала дайда, малша угтай манай эндэхи хүнүүдэй олон жэлэй дүй дүршэл, түрүү наукын туйлалта—эдэ бүгэдэ хадаа даншье багаар хэрэглэгдэнэ. Хүтэлбэрилхы органуудай хүдэлмэриин һула байһан ябадал үшөө нэгэ дутагдал болоно.

Һаяхан БМАССР-эй Министрнүүдэй Совет болбол дурсагдаһан «Улаан Оронго» колхозой правлениин түрүүлэгшын элидхэлые шагнаад, малайнь иимэ ехээр хорожо байһан ябадал хадаа хүтэлбэриин муу дээрэһээ, малажал гээшэ манай гол ажал гэжэ хооһоор хэлэдэ лэ, тэрээндэ хэрэгтэй бүхы хүдэлмэрилэгшэдые табидаггүй, тэндэ хэдыхэн булэг хүнүүдэй хүдэлмэридөө дарагдашоод, баража шадажа байхадань тэдээндэ зохихо туһаламжа үзүүлдэггүй дээрэһээ болоно гэһэн тобшолол гаргаа.

Аймагай гүйсэдхэхэ комитедүүд, тэрэнэй малажалай ба газартаряалангай таһагууд энэ мэтын ябадалнуудые хэнһээшье һайн хаража ба мэдэжэ байгаад тэдэ дутуунуудые усадхаха тушаа хүсэтэй хэмжээнүүдые абадаггүй байна. Тэрэнэй эсэстэ Иволгын ба бусад хэдэн аймагуудай малажалай таһагууд мэдээ суглуулжа, тэндэ-эндэ тиимэ-иимэ байна гэхэһээ саашаа юумэ хэнэгүй. Энэ хадаа эсэстээ болоходоо республикын малажалай гээгдэхэ ябадалда хүргэнэ гэжэ мэдэхэ саг тулаа. Энээндэ гансахан тэдэ таһагуудай хүтэлбэрилэгшэд бэшэ, мүн баһа партийна зарим айкомууд зэмэтэй байха юм. Юуб гэхэдэ, тэдэнэр АЖО-гэй ба АЗО-гэй суглуулха мэдээнүүдые суглуулдаг, тэдэнэй шиидхэхэ асуудалнуудые өөһэдөө абаад шиидхэжэрхидэг байна. Хүдэлмэриин иимэ метод хадаа советскэ органуудай зүбһөө үүсхэл гаргаха ябадалые хабшадаг, тэдэнэй мэргэжэл шадабаряа бүрин хэрэглэхэ ёһотой эмхидхэгшэд болохо ябадалдань тойбо татадаг, тэдэнэй харюусалгые бага болгожо, хүдэлмэридөө хамаагүйгөөр, иигэд-тиигэд гээд хандаха ябадалые бии болгодог байна. Энэ хадаа эндүүрһэн ябадал болоно, тэрэниие дары заһаха хэрэгтэй гэжэ партиин Обкомой 24-дэхи пленум тогтоол соогоо тусгаар тэмдэглэһэн байгаа.

Гэбэшье, иимэ ябадал үшөөл хүсэд усадхагдаагүй байжа байха юм.

Советскэ органуудай шударгуу нарин ажалые хангаха гээ һаа, түбхын түрүүндэ тэдэниие бэлэдхэлтэй кадрнуудаар хангаха, тэдээндэ найдаха, тэдэнэй харюусалгые үргэхэ, предприятинууд ба колхозуудай байдалые гансахан тоо мэдээн дээрэһээ таниха бэшэ, харин үдэр бүриин хүтэлбэри хангажа, үргэн ниитэ зонтой холбоо барисаатай байжа мэдэхэ ба хүтэлбэрилхэ хэрэгтэй. Хүн зоной хүдэлмэриие зүбөөр хүтэлбэрилхэ, хүсэтэ ехэ тэмсэлые большевистскээр толгойлхо ябадал хадаа колхоз совхоз бүхэнэй, предприяти ба албан газар бүхэнэй ажалые гүнзэгыгөөр мэдэхэ, гансахан мүнөөдэр юу боложо байһыень хараад болихо бэшэ, харин саашадаа юу болохо байһыень уридшалан мэдэхэ, парти ба правительствын тогтоолнуудые тон наринаар бэелүүлхэ ябадалые эринэ. Энээнэй тулада шалгалтын хэрэгые шангадхаха, хүтэлбэриин дүршэлые ажалша ниитын дүршэлөөр баяжуулха хэрэгтэй.

Мүнөө РСФСР-эй ба БМАССР-эй Верховно Советүүдэй һунгалтануудые эрхим бэлэдхэлтэйгээр угтаха гэһэн шухала зорилго табигдаад байна. Советскэ орган хадаа энэ хүдэлмэриие эгээл һайнаар эмхидхэгшэ байха ёһотой. Советскэ гражданин бүхэниие һунгалтануудта бэлэдхэхэ, һунгалтын үдэр—1947 оной февралиин 9-эй үдэрые эрхимээр угтахын түлөө социалистическэ мүрысөө шэнэ хүсэтэйгөөр дэлгэрүүлхэ гээшэ мүнөө советскэ органуудай хэхэ хүдэлмэриин шухала хубинь болохо ёһотой.

ЭДЕЭ-ХООЛОЙ ЗҮЙЛНҮҮДЫЕ ХУДАЛДАХА МАГАЗИНУУД НЭЭГДЭБЭ

Городуудта ба хүдөө нютагуудта кооперативна худалдаа наймаае дэлгэрүүлхэ ба кооперативна предприятинуудта үргэн хэрэглэлэй эд бараа үйлэдбэрилгые ехэдхэхэ тухай СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй ноябриин 9-эй тогтоолой ёһоор, республикын аймагуудаар эдеэ-хоолой зүйлнүүдые худалдан абалга ба бэлэдхэл үргэнөөр ябуулагдажа эхилээ.

Декабриин 5-да Бабушкин городто хүдөө ажахын продуктнууд—мяха, һү, тоһо, загаһа, һамар ба бусад зүйлнүүдые худалдаха магазин нээгдэбэ. Энэ магазинда эдеэ-хоолой зүйлнүүдэй үнэ сэн рыночна сэнтэй жэшэбэл 20 гаран процент химда байна.

—Бабушкин городой горпотребсоюзай сү темээр түрүүшын хэдэхэн үдэр соо 10 гаран тонно эдеэ хоолой зүйлнүүд бэлэдхэгдэжэ, худалдаанда гаргагдаба. Хүдөө нютагууд дээгүүрхи сельпонууд богонихон болзор соо нилээд ехэ хэмжээнэй продукт бэлэдхэһэн байна. Колхозууд ба колхознигууд мяха, тоһо, үндэгэ, һамар гэхэ мэтын зүйлнүүдые ехээр худалдана. Бэлэдхэгдэһэн продуктын үнэ сэн хадаа саашадаа үшөө химдаруулагдахаар хараалагдаба—гэжэ тус городой горпотребсоюзай түрүүлэгшэ нүхэр Матвеев дуулгаба.

Республикын аймпотребсоюзууд ба сельпонууд мяха, тоһо, үндэгэ, жэмэс ба бусад зүйлэй продуктнуудые, мүн хартаабха, огурцы, пом дор гэхэ мэтые элбэгээр худалдан абажа эхилбэ.

Декабриин 5-һаа эхилэн Улан-Удэ городой колхозно рынок дээрэ хүдөө ажахын продуктнуудые худалдаха магазин нээгдэбэ. Шэнэ нээһэн магазинда худалдагдажа байгаа мяхан ба бусад продуктнуудай үнэ сэнгынь рыночна сэнтэй жэшэбэл нилээд химда байна. Жэшээлхэдэ, таргаан мяхан 25 түхэригтэ, дунда зэргын мяхан 20 түхэригтэ гэхэ мэтэ болоно.

Бурмонторгын централна склад һаяын үдэрнүүдтэ хэдэн арбаад тонно мяха, һү, тоһо, үндэгэ, хартаабха ба бусад зүйлнүүдые абахаар хүлеэжэ байна.

Хоринн, Яруунын, Бичурын аймпотребсоюзууд колхозууд ба колхозникуудһаа эдеэ-хоолой продуктнуудые худалдан абаха хүдэлмэриие һайнаар ябуулжа байна.

Гэбэшье, Закаменай, Зэдын Кяхтын ба бусад аймагуудта энэ шухала хэмжээ-ябуулгые ехээр аалидуулжа байна. Тиимэһээ хүдөө ажахын продуктнуудые худалдан абалгые унжагайруулжа, ямар нэгэн „нэмэлтэ заабаринуудые" хүлеэжэ һуудаг занималые усадхажа, парти ба правительствын шиидхэбэриие саг дары бэелүүлхэ шухала байна.

Ж. Жамбуев.

БМАССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ

БМАССР-эй Министрнүүдэй Совет культурно-гэгээрэлэй эмхи зургаануудай хэрэгые эрхилхэ управлениин начальник нүхэр Шмаковай тоосоото элидхэлые һаяхан сонособо. Тиихэ зуураа «БМАССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи культурно-гэгээрэлэй эмхи зургаануудай хэрэгые эрхилхэ управлениин хүдэлмэри тухай» ВКП(б)-гэй Обкомой бюрогой 1946 оной июлиин 3-ай тогтоолой хангалтагүйгөөр бэелүүлэгдэжэ байһаниие тэмдэглэбэ.

БМАССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи культурно-гэгээрэлэй эмхи зургаануудай управлени ба тэрэнэй начальник нүхэр Шмаков ВКП(б)-гэй Обкомой бюрогой тогтоолһоо шухала тобшолол гаргаагүй ба республикын культурно-гэгээрэлэй эмхи зургаануудай хүдэлмэриие һайжаруулхын тула зохихо хэмжээнүүдые абаагүй.

Культурно-гэгээрэлэй хэдэн олон эмхи зургаанууд үбэлэй үеын хүдэлмэридэ мүнөө хүртэр бэлэдхэгдээгүй. Зарим аймагуудай культурын байшангууд, клубууд ба уншалгын байшангууд кадраар дутамаг зангаараа. Курса ба семинар үнгэргэхэ хэмжээ-ябуулганууд дүүргэгдээгүй, методическэ литература ба уранһайханай самодеятельностиин репертуарые хэблэн гаргалга һулаар эмхидхэгдэһэн байна. Ондоо организацинуудаар эзэлэгдэжэ байһан клубай гэр байшангууд сүлөөлэгдөөгүй.

Захиралта ба захяа заабаринуудай дүүргэлтые шалгалта культурно-гэгээрэлэй управленидэ ба мүн тэрэнэй аймагай таһагуудташье тон хангалтагүйгөөр табигдаһан байха юм.

Культурно-гэгээрэлэй эмхи зургаанууд СССР-эй, РСФСР-эй ба БМАССР-эй арадай ажахые һэргээн бодхоохо ба хүгжөөхэ табанжэлэй түсэбүүд тухай хуулинуудые арад зоной дунда хангалтагүйгөөр нэбтэрүүлнэ. Колхозникуудай дунда зоотехникэ ба агротехникын асуудалнуудаар лекци ба хөөрэлдөөн үсөөнөөр үнгэргэгдэнэ.

Ажалшадай депутадуудай Советүүдэй гүйсэдкомууд, илангаяа Тарбагатайн, Торхоин, Хэжэнгын ба Иволгын аймгүйсэдкомууд культурно-гэгээрэлэй хүдэлмэриин аймагай таһагуудай ба культурно-гэгээрэлэй эмхи зургаануудай хүдэлмэриие хангалтагүйгөөр хүтэлбэрилдэг, тэдэндэ туһалдаггүй, тэдэниие гэр байра, мебель гэхэ зэргээр хангажа, хүдэлмэридэнь нормальна услови байгуулнагүй.

Тиимэһээ эрид хэмжээ-ябуулгануудые абажа, ВКП(б)-гэй Обкомой бюрогой тогтоолые заабол дүүргэхые культурно-гэгээрэлэй эмхи зургаануудай хэрэгые эрхилхэ управлени ба аймгүйсэдкомуудые уялгалһан дэлгэрэнгы тогтоол БМАССР-эй Министрнүүдэй Совет гаргаба.

Һайшаалта үүсхэл

БМАССР-эй Осоавиахимай Центральна Соведэй коллектив өөрынгөө ниитын суглаан дээрэ һургуулиин хүүгэдые хүмүүжүүлхэ тухай асуудал хэлсэбэ. Улан-Удын городской районой № 1, 2 ба 6-дахи һургуулинуудые шефтээ абажа, һурагшадай дунда сэрэгэй хэшээлнүүдые ябуулха гэһэн тогтоол нэгэн дуугаар баталаад, тус хэшээлнүүдые зааха командирнууд ба инструкторнуудые томилбо.

Эсэгэ оронoo хамгаалгын дайнай фронт дээрэ наһа бараһан баатаршуудай үхибүүдтэ материальна туһаламжа үзүүлхэ тухай фронтовигууд нүхэд Братченко, Макаров, Трифонов ба бусадай һанамжануудые сугларагшад хүндэтэйгөөр хүлеэжэ, тэдэ үншэн хүүгэдтэ нэгэ-нэгэ үдэрэйнгөө салин таһалжа үгэхэ гэжэ тогтообо.

Сэрэгэй хэшээлнүүдые ябуулхаар томилогдоһон 7 хүн эмхидхэлэй ба бэлэдхэлэй хүдэлмэри хэхээр, нэрлэгдэһэн һургуулинуудта ошобо. Саашадаа хэшээлнүүд, тусхай түсэбтэйгөөр ябуулагдаха болоно. Һуралсалай буудалгын тир эмхидхэгдэнхэй тэндэ һурагшад һуралсалай буугаар буудалгын һургуули хэхэ байна.

Д. Колмаков.

Багшанар ВКП(б)-гэй истори шудална

Зэдын аймагай Петропавловка тосхоной дунда һургуулиин багшанар нүхэд Шишмарев, Хачетурова, Ринчеева, Убугунова болон бусад ВКП(б)-гэй историин хураангы курсые тус-тустаа шудалжа байна. Эдэнэр хураангы курсын нэгэдэхи ба хоёрдохи бүлэгүүдые Ленин ба Сталинай зохёолнуудые үзэлгэтэйгөөр шудалжа дүүргэд байна.

ВКП(б)-гэй айкомой парткабинедэй консультант нүхэр П. Иванов гэгшэ тэдэнэртэй хөөрэлдөө үнгэргэжэ, большевистскэ партиин историие гүнзэгыгөөр шудалха хэрэгтэнь халуун туһаламжа эдэ багшанарта үзүүлнэ.

Т. Буркин

Заһабарилагшадай мүрысөөн

Торийн машинно-тракторна станциин коллектив Жиримскэ МТС-эй хүдэлмэрилэгшэдэй уряалаар трактор ба хүдөө ажалай машина зэмсэгүүдэй намар-үбэлэй заһабарилые болзорһоо урид дүүргэхын түлөө социалистическэ мүрысөөндэ эдибхитэйгээр оролсоһон байха юм. Тиин, МТС-эй хүдэлмэрилэгшэд октябрь, ноябрь һаранууд соо машина зэмсэг заһабарилха түсэбүүдээ дүүрэлэн дүүргэбэ. Эндэ 7 трактор, 7 сеялкэ, 7 культиватор, 4 тракторна плуг заһабарилагдажа дүүрэо.

Заһабарилагшадай бригаданууд соо нүхэр Дроздовой бригада түрүү һуури эзэлээ. Тус бригада октябрь, ноябриин түсэбые болзорһоо 6 хоног урид дүүргэд, декабриин 10-да трактор заһабарилгын жэлэй түсэбые дүүргэхэ гэһэн уялга абаа. Мүн Намсараевай хүтэлбэрилдэг бригада һайн жэшээ харуулна.

МТС-эй түмэршэ дархан Лодой Жалсанов өөрынгөө хүдэлмэридэ нэгэшье голодһо гаргаагүй, үдэрэйнгөө нормые 400-450 процент хүртэр дүүргэдэг байна. Мүн слесарь Игошев, Мельников гэгшэд дээрэхи нүхэрһөө гээгдэнэгүй.

Н. Алагуев.

Аймагай түрүү фермэ

Кяхтын аймагай Энгельсын нэрэмжэтэ колхозой хониной-товарна фермэ (даагшань нүхэр Гавриков) 1946 ондо 750 эхэ хониноо 800 хурьга абажа, хони үсхэбэрилхэ гүрэнэй түсэбые үлүүгээр дүүргэээ.

Сталинска шэнэ табанжэлэй түсэбые амжалтатайгаар дүүргэхын түлөө малшадай республиканска мүрысөөндэ оролсоһон хонишон Дансаранова 70 эхэ хониноо 86 хурьга абажа тэнжээгээ. Мүн хонишон Тогтохоева 70 эхэ хониноо 80 хурьга абаһан байха юм. Эдэнэр ажалай нэмэлтэ түлбэридэ тус бүридөө 7 толгой хони абаһан байна.

Фермын хүдэлмэрилэгшэд 1946—47 онуудай үбэлжэлгэдэ болдом хүрэхэ үбһэ тэжээл бэлэдхэһэн, хониной байрануудые һайнаар заһабарилжа, дулаалһан байха юм.

Л. Тархаев.

Рационализаторска дурадхалнуудые үргэнөөр нэбтэрүүлхэ

Мүнөө транспортна машина байгуулгын ажаүйлэдбэриин Министерствын тогтоолоор уралан нарижуулгын дурадхалнуудые ба зохеолнуудые суглуулгын конкурс байгша оной ноябрь, декабрь һаранuудта эмхидхэгдээ. Энэ конкурсда манай заводой инженернүүд, техникүүд ба түрүү хүдэлмэришэд хамта 150 хүнүүд хабаадалсажа, өөһэдынгөө ажалай зохеолые ба үүсхэлые эдибхитэйгээр элсүүлжэ эхилээ.

Эдэнэр «СО» сериин магистральна паровозуудые түргэнөөр ба һайнаар бүтээхын түлөө элдэб детальнуудые үйлэдбэрилэн гаргалгын процессые химдаруулха ба хурдадхаха, саг алмаха, гараар бүтээгдэдэг хүндэ ажалые механизироваалха зорилготойгоор оньһото аргануудые ухаалан гаргажа байна.

Заводой конструкторнууд Д. Макаров, Н. Морев, П. Зубцов, А. Русак ба бусадай ухаалһан техническэ шэнэ түхеэрэлтэнүүд ба уралан нарижуулгын һанамжанууд хадаа үйлэдбэри дээрэ нилээд ехэ туһа хүргэжэ, мүнгэн зөөри ба материальна ресурса алмажа байна.

Байгша оной 10 һарын турша соо заводой хүдэлмэришэд, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд уралан нарижуулгын 243 дурадхалнуудые оруулаа. Эдэ дурадхалнуудай 69-ниинь мүнөө үйлэдбэри дээрэ хэрэглэгдэжэ, энэ жэл соо 354,114 түхэригэй арбилалта хэхэ юм. 114 дурадхалнуудынь заводой конструкторнуудай таһаг ба технологиин бюрогоор эрхим һайн сэгнэлтэтэйгээр абтаа.

Илангаяа кузнечнэ цех (начальнигынь Пустоветов, рацорг Тюнис) иимэ дурадхалнуудые олошоруулха талаар амжалта туйлаа. Цехын начальнигууд, мастернууд ба стахановецууд уралан нарижуулгын 35 дурадхалнуудые оруулаад, тэрэнэйнь 4 дурадхалнууд үйлэдбэри дээрэ хэрэглэгдэжэ эхилээ.

Цехын начальнигууд Пустоветов, Павлевка, Тюнис, мастернууд Хоховский Коростеев, стахановецууд Мазур, Тасхаев, Акулов гэгшэд шэнэ детальнуудые болбосоруулан үйлэдбэрилхэ хэрэгтэ өөһэдынгөө бүхы оюун ухаан ба шадабари мэргэжэлые гаргана.

Инструментальна цехын коллектив уралан нарижуулгын 32 һанамжануудые оруулжа, мүнөө 10-ниинь үйлэдбэри дээрэ хэрэглэгдэжэ, ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ хэрэгтэ айхабтар ехэ аша туһа үгөө.

Арматурна цехын эрхим токарь Савкин һайн дурадхалнуудые оруулаа. Энэ нүхэрэй оньһожоруулгаар инжекторэй клапануудые нэгэ доро болбосоруулха түхеэрэлтэ бэлэдхэгдэжэ, ажалай бүтээсэ 10 дахин дээшэлүүлэгдэһэн байна. Михаил Савкинай ухаалан гаргаһан түхеэрэлтэ хадаа жэл соо 12.200 түхэригэй арбилалта хэхэ ба бүтээһэн продукциин шанарые нилээд ехээр дээшэлүүлжэ, урдань 8 хүдэлмэришэдэй бүтээдэг ажалые нэгэ хүдэлмэришэн бүтээхэ аргатай болоо.

Инструментальна цехын мастер нүхэр Станкевичын хоер дурадхалнууд ажал дээрэ шудалан абтаа. Эдэ дурадхалнууд жэл соо 12 мянган түхэригэй алмалта үгэхэ ба ажалай бүтээсые 8 дахин дээшэлүүлхэ юм. Мүн энэ цехын мастер Загбаев болбол штамповкануудые бэлэдхэхэ хэбүүдые зохеогоо, тэдэнь нэгэ жэл соо 50 мянган түхэриг алмаха байна.

Эдэнэр болбол үйлэдбэриин үндэр бүтээсэтэ ажалай түрүү методуудай эхи татагшад гээшэ.

Үйлэдбэридэ уралан нарижуулгын дурадхалнуудые ба арга методуудые олошоруулха болон һайжаруулха аргаболомжо манай заводто барагдашагүй ехэ бии. Эдэ арга нүхэсэлнүүдые хүсэд амжалтатайгаар хэрэглэхын түлөө юу хэхэ зорилготойб гэхэдэ, уралан нарижуулгын һанамжануудые олошоруулха, эдэ һанамжануудые үйлэдбэри дээрэ үргэнөөр нэбтэрүүлхэ, цехүүд соо эрхим стахановецууд ба инженер, техникүүдһээ бүридэһэн рационализаторска группануудые эмхидхэхэ шухала байна.

И. Пассек.

Паровозо-бүтээлгын заводой рацорг.

ҺУНГУУЛИИН ХУУЛИИЕ ҺУНГАГША БҮХЭН МЭДЭХЭ ЁҺОТОЙ

Агитаторнууд хөөрэлдөө хэжэ эхилээ

КЫРЕН, декабриин 7. (Телефоноор абтаба). «Улаан Шанай» колхозой колхозникууд 1947 оной февралиин 9-дэ РСФСР-эй ба БМАССР-эй Верховно Советүүдтэ һунгалта болохонь гэжэ дууламсаараа, энэ үдэрые эрхим бэлэдхэлтэйгээр угтаха гэжэ шиидээд, малаа һайнаар ондо оруулха, тарилгада бэлэдхэлые шамдуулха тушаа тодорхой уялгануудые абаба.

Үсэгэлдэр энэ колхозой дэргэдэхи партийна эхин организациин секретарь нүхэр Д. Молокшонов агитаторнуудай семинар татажа, һунгалтануудта һайнаар бэлэдхэхэ тушаа заабаринуудые үгэбэ. Агитаторнууд колхозникуудай дунда хөөрэлдөөнүүдые хэжэ эхилээ. Эдэнэй дунда агитатор Антон Шалтушкеев илангаяа эдибхитэйгээр хүдэлмэрилжэ байна.

С. Сотников.

Агитпунктын хүдэлмэри

Мяханай комбинадай партийна организациин агитаторнуудай семинар болобо. Семинарта хабаадалсагшад хадаа РСФСР-эй ба БМАССР-эй Верховно Советүүдтэ һунгаха һунгалтанууд тухай Дүримүүдые хүдэлмэришэд, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд болон албахаагшадта ойлгуулха тухай асуудал зүбшэн хэлсээд, өөһэд хоорондоо участогуудаа хубаажа абаба.

Һунгуулиин участково комиссиин байрада хоёр агитпункт нээгдэхэ байна. Агитпунктын гэр байрануудые плакат лозунг болон диаграммаар гоёожо эхилээ. Энэ хүдэлмэридэ агитаторнууд эдибхитэйгээр хабаадалсана.

Парткомой пропагандист нүхэр Г. Воробьев гэгшэ РСФСР-эй Конституци тухай элидхэл колбасна цехын хүдэлмэрилэгшэдэй дунда уншаа.

ВКП(б)-гэй Заводской райкомдо

Ноябриин 28-ай үдэр ВКП(б)-гэй райкомой бюрогой заседани дээрэ РСФСР-эй ба БМАССР-эй Верховно Советүүдэй һунгалтануудта бэлэдхэл хэхэ асуудал зүбшэн хэлсэгдэбэ. Мүн энэ асуудалаар ноябриин 30-ай үдэр партийна эхин организацинуудай секретарьнуудай зүблөөн болоһон байгаа.

Мүнөө предприяти эмхи-зургаан, цехүүдэй дэргэдэхи партийна ба комсомольско эхин организацинуудаар суглаанууд үнгэргэгдэжэ байна. Һунгалтануудые хэхэ тухай Дүримүүдтэй тэндэ танилсахаһаа гадна, агитаторнууд ба тэдэнэй хүдэлмэрилхэ участогууд шэнэдхэн харагдана.

Тус район соо һунгуулиин 19 участок тогтоогдохоор хараалагдана. Участок бүхэндэ агитпунктнууд нээгдэхээр бэлэдхэгдэжэ байна.

„Кооптруд" артелиинхидэй шэнэ уялганууд

«Кооптруд» гэжэ олзоборилтын артелиинхид ноябрь һара соо нилээд ехэ хүдэлмэри хэжэ түсэбөө 123 процент дүүргээд, жэлэй турша соо хэхэ хүдэлмэреэ энэ оной декабриин 25 хүртэр сүм дүүргэхэ гэһэн уялга абаба.

Нүхэр Смолевэй хүтэлбэрилдэг галантерейнэ цехынхид һайнаар хүдэлмэрилөө. Энэ цех ноябриингаа түсэбые 173,3 процент дүүргэбэ. Мүн кирпиисэ бүтээгшэдэй бригадын (бригадирынь нүхэр Шапог) ажалань хурданаар ябана.

Артелиин эрхимүүд һараһаа һарада даалгабарита нормоёо 200-250 процент хүртэр дүүргэнэд. Жэшээлхэдэ, стахановецууд нүхэд Смольянинов, Афанасьева гэгшэд һарынгаа даалгабаринуудые тус бүридөө 250 процентһээ доошо бэшээр дүүргэдэг, ажалдаа ехэ зоримгой шударгуу ба оролдосотой хүнүүд гэжэ тоологдонод.

Энэ артелиин хүдэлмэришэдэй дунда мүрысөөн һайн эмхидхэгдэнхэй. Мүн мүрысөөнэй түрүүшүүлэй нэрэнүүд Хүндэлэлэй Доскада бэшэгдэнхэй.

И. Лазунин.

Буу зэбсэгые хороолто ба шиидхэбэриин проект

Генеральна Ассамблейн № 1 комитедэй заседани дээрэ декабриин 4-дэ В. М. МОЛОТОВОЙ хэлэһэн үгэ

НЬЮ-ЙОРК, декабриин 4. (ТАСС-эй спецкорр). Мүнөөдэр Генеральна Ассамблейн № 1 комитет буу зэбсэгые бүгэдэниитэ дээрэнь хороохо тухай советскэ дурадхалые дахин зүбшэн хэлсэжэ эхилбэ. Заседани дээрэ үгэ хэлэһэн Советскэ делегаци толгойлогшо В. М. Молотов хадаа өөрынгөө үгые буу зэбсэгые бүгэдэниитэ дээрэнь хороохын түсэбые зохеохын ба уласхоорондын хиналта байгуулхын асуудалнуудта зорюулба.

В. М. Молотовой үгэ доорo хүсэдөөр толилогдоно.

I

Советскэ Союзай зорилгонууд

Господин түрүүлэгшэ, господинууд делегадууд!..

Буу зэбсэгжэлгые хороохо тухай асуудал тушаа эндэ нилээд олошог делегадууд үгэ хэлэһэн байна. Энэ дурадхалда үгэ хэлэгшэдэй олонхидынь һайнаар хандаһаниинь советскэ делегаци хангалтатайгаар тэмдэглэнэ. Тиимэһээ буу зэбсэгжэлгые хороохо ябадалые эхилжэ орохын шухала байһан тухай нэгэдэмэл нацинуудай дунда һанамжа үлэмжэ олон байна гэжэ тооложо болохотой.

Хэлэгдэһэн үгэнүүдые ондо ондоогоор абажа үзэбэл хамагай түрүүн британска делегат г-н Шоукросс гэгшын мэдүүлгэ дээрэ тогтожо хэлэхэ зэргэтэй байнаб. Тэрэнэй позицинь нэгэ хэды шэнээн зүрюу байна. Господин Шоукросс гэгшэ, нэгэ талаһаа бусадта адляар, бүгэдэниитэ дээрэ буу зэбсэгые хороохо тухай шиидхэбэри абахын түлөө хэлэнэ гэбэшье, нүгөө талаһаа энэ асуудалай Генеральна Ассамблейн үзэмжэдэ табигдаһандань ехээр дураа гутанги байна гэжэ ойлгохоор болоно. Гое һайханаар үгэ хэлэхэ зуураа элдэб мэхэ гохо ба пропаганда ябуулагдажа магад гэжэ урилшалан һэргээмжэлхэдээ элбэг дэлбэгээр һэжэглэлнүүд ба хардалганууды гаргадаг ушарынь гансахан лэ энээгээр тайлбарилхаар байна. Гэбэшье, атомна зэбсэгые хоримжолхые хэн арсанаб гэһэн асуудалай шиидхэглэхэдэ эли тодо харюуе тэрэ үгэхэ бээ гэжэ найдаха байнабди. Энэ мэтын үгые дуулахада элдэб асуудалнууд гаража ерэдэг. Бүгэдэниитэ дээрэ буу зэбсэгые хороохо тухай асуудалые табихадаа советскэ правительство магад буруу юумые хэһэн байжа болоо аалам? Теэд энээн тухай эндэ хэншье сэхээр хэлээгүй. Али энэ асуудал Генеральна Ассамблей дээрэ саг болоод соогоо табигдаагүй байшоо гү? Теэд, энээн тухай хэншье тодорхойгоор баһа лэ мэдүүлээгүй.

Хамагай түрүүн хамтын аюулгүй байдалые хангажа ерээд, тэрэнэй һүүлээр буу зэбсэгые хураалгада орохо еһотой һэн гэжэ һануулан хаа-яаа хэлсэдэг. Элэ мэтын хөөрэлдөөнүүдэй буруу байһыень хаража ядахаар бэшэ. Нэгэдэмэл нацинуудай организациин хүтэлбэри доро буу зэбсэгые бүгэдэниитэ дээрэ хурааха ябадал уласхоорондын аюулгүй байдалые зааханшье һэжэглэлгүйгөөр бэхижүүлхэ байһыень хүн бүхэн ойлгожо шадаха байна. Тиимэһээ, уласхоорондын эб найрамдалта ба аюулгүйн байдалай тухай анхаралаа табижа оролдогшод лэ бүгэдэниитэ дээрэ буу зэбсэгые хороохо ябадалые бэелүүлхые эрмэлзэхэ еһотой байнад. Хэрбээ тиимэ бэшэ һаа, бүгэдэниитын аюулгүй байдалые бэхижүүлхэ шухала гэһэн үгэнүүд хадаа бүгэдэниитэ дээрэ буу зэбсэгые хорооxые шухала бэшэ гэжэ бодото дээрээ тоологшодто зүбхэн лэ далдалалга боложо үгэнэ.

Бүгэдэниитэ дээрэ буу зэбсэгые хороохо тухай асуудалые Генеральна Ассамблейн үзэмжэдэ табихадаа Советскэ правительство юуе хараандаа абаһан байгааб.

Манай зорилгомнай тон лэ простой байгаа. Юуб гэхэдэ, Генеральна Ассамблей хадаа энэ шухала проблемые шиидхэхын тулада түрүүшын алхамые хэхэ еһотой. Генеральна Ассамблей хадаа доорo дурсагдагша гурбан асуудалнуудаар өөрынгөө һанамжые хэлбэлынь хүсэд хангалтатай гэжэ бидэнэр тоолодог байһан ба мүнөөшье тоолодог байнабди.

Нэгэдэхеэр, бүгэдэниитэ дээрэ буу зэбсэгые хороохо саг ерэбэ гэжэ шалгаар мэдүүлжэ һаа Генеральна Ассамблей хадаа агуухэ хэрэг бүтээхэ байгаа.

Хоердохеор, атомна зэбсэгээр айлгадаг ябадал хадаа арадуудай дунда эхэшэг һүйдхэл гаргадаг гэжэ элитэ байһан тулаадань атомна зэбсэгые хоримжолхо тухай асуудал тушаа өөрынгөө һанамжые мэдүүлхэ зорилго Генеральна Ассамблейн урда байна.

Гурбадахяар, Генеральна Ассамблей болбол бүгэдэниитэ дээрэ буу зэбсэгые хороохо тухай ба атомна зэбсэгые хоримжолхо тухай шиидхэбэриие бэелүүлхын хойноһоо уласхоорондын найдамжатай хиналтые тогтоожо, тэрэ хиналта хадаа бүхы оронуудтахи байдалые шалгажа үзэжэ байхын тулада өөрынгөө мэдэлдэ инспекцитэй байха еһотой гэжэ мэдэрхэнь шухала байна.

Генеральна Ассамблей хадаа эдэ гурбан шиидхэбэринүүдые абабал бүгэдэниитэ дээрэ буу зэбсэгые хоорохо талаар урагшаа шухала алхам хэхэ байгаа. Иимэ шиидхэбэриин һүүлээр Аюулгүйн Совет тодорхой хэмжээнүүдые зохеохо хэрэгые эрхилхэ һэн. Советскэ правительствын дурадхал эгээл иимэ байна.

Хэрбээ бидэнэр энэнэй шухала байһыень зүбшөөгөө һаамнай Генеральна Ассамблей болбол буу зэбсэгые хороохо тухай түүхэдэ удхашанартай тиимэ шиидхэбэриие абажа шадаха байна.

Советскэ проектын оруулагдаһанай һүүлээр буу зэбсэгые хороохо тухай асуудалаар оруулагдаһан ондоо хэдэ хэдэн проектнуудые шэнжэлэн үзэбэбди. Тэдэнэй дундаһаа австралийска ба канадска делегацинуудай дурадхалнуудые хамагай түрүүн һануулха хэрэгтэй. Эсэстэ эгээл һүүлшын үдэрнүүдтэ Америкын Холбоото Штадуудай проект бидэндэ үгтэһэн байгаа. Энээн тушаа декабриин 1-дэ сенатор Коннэли гэгшэ өөрынгөө тайлбарилгануудые хэһэн байна.

Эдэ бүхы проектнуудта Советскэ Союзай гаргаһан үүсхэл алибаа хэмжээгээр дэмжэгдэнэ.

Энэ талаар американска проект болбол түсгаар анхаралые хандуулна гэжэ бидэнэртэ һанагдана.

Гэбэшье, оруулагдаһан тэрэ еһоороо американска проект бидэнэрые хангажа шадахагүй байһаниинь ниюхагүйб. Бидэнэр тэрэниие хүсэд тодо бэшэ ба нэгэ хэды шэнээн ганса талые баримталһан проект гэжэ тоолонобди. Бидэнэрэй хүсэлнүүдые харуулһан заһабаринуудые энэ проектдэ оруулха байнабди.

Бүгэдэниитэ дээрэ буу зэбсэгые хороохо тухай асуудалые Генеральна Ассамблейдэ шиидхэхэ хэрэгтэ нэгэн һаналые туйлаха зорилгын түлөө оролдожо, бидэнэрээр оруулагдаһан проектые абхуулха гэжэ заабол баадхахагүй, харин американска проектые саашадань зүбшэн хэлсэхэ үндэһэ һуури болгон абахые бэлэн байһанаа мэдүүлнэбди. Советскэ делегациин хэһэн энэ алхамань хадаа Нью-Йоркдо заседани хэжэ байһан Генеральна Ассамблейн энэ шухала хэрэгтэ түрүүшынгээ алхамые хэхын тулада нэгэн һаналые туйлаха аргаболомжые үгэнэ гэжэ Советскэ делегаци тоолоно.

II

Американска проект ба манай заһабаринууд

Саашань, американска проектдэ Советскэ делегациин талаһаа оруулагдаха гэһэн заһабаринууд дээрэ тогтожо хэлэхые хүсэнэб. Тэдэ заһабаринууд гэхэдэ, гурба байха юм.

Нэгэдэхи пунктда хабаатай заһабариһаа эхилхэмни.

Энэ пункт соо буу зэбсэгжэлгые хурааха талаар бодото хэмжээнүүдые зохёолгодо орохо еһотой Аюулгүйн Совет тухай нэгэ талаһаа хэлэгдэнэ. Нүгөөдэ талаһаа буу зэбсэгжэлгые хороохо талаар уласхоорондын договорнууд ба хэлсээнүүд тухай энэ пункт соо хэлэгдэнэ. Буу зэбсэгые хураaха тухай шиидхэбэри ямар янзатайгаар абтаха еһотойб? Уласхоорондын конвенцинүүдые баталдаг еһоор гү, али Аюулгүйн Советэй тогтоолой еһоор абтаха гү гэһэн асуудал бии болоно.

Буу зэбсэгжэлгые хороохо хэрэгые уласхоорондын хэлсээ баталдаг еһоор үнгэргэхэ гэһэн хараагаа хэрбээ абаха боло һаа, энэ хадаа элдэб хойшо таталгын үсөөн бэшэ шалтагаануудые бии болгохо байна. Тиимэһээ буу зэбсэгжэлгые хураaха тухай шиидхэбэриин Аюулгүйн Советэй тогтоолой еһоор абтаһан байхын түлөө һанамжые Советскэ делегаци баримталаа. Иимэ һанамжые баримталжа байһанайнгаа тухай Генеральна Ассамблейн мэдүүлхэнь тон шухала байна, тиигээ һаа буу зэбсэгжэлгые хороохо хэрэг нилээд түргэдхэгдэхэ байгаа. Энээнтэй тааралдуулан американска хоердохи проектын нэгэдэхи пунктын редакциие хубилгаха хэрэгтэй гэбэшье, Советскэ делегаци болбол энээниие доро дурсагдагша янзаар абахые дурадхаба гэбэл: «Хүн зониие олоор үгы хэжэ шадаха атомна зэбсэгые ба бусад гол гол янзын зэбсэгүүдые национальна буу зэбсэгүүдэй дундаһаа хүрээн абахын талаар хойшолоогдошогүй зорилгые түйлахын замаар шанартай һайн алхамые хэхын тулада 1946 оной январиин 24-дэ Генеральна Ассамблейн гаргаһан резолюциин 5-дахи бүлэг соо хэлэгдэһэнэй еһоор өөрынгөө зорилгонуудые түргэн гүйсэдхэхыень атомна энерги тушаа комиссида эрид шууд һайшаан дурадхана. Энээнтэй тааралдуулан буу зэбсэгжэлгые хороолгые юрэнхы дээрэнь зохилдуулан ябуулха ба тэрэниие хороолго гансахан лэ хоердохи шатын зэбсэгүүдые бэшэ, харин тэрэшэлэн мүнөө үеын дайнай гол гол янзын зэбсэгүүдтэ тохеолдолог байха байдалые хангахын тулада Генеральна Ассамблей болбол 1946 оной декабриин 31 болтор атомна энергиин талаар комиссяар Аюулгүйн Советдэ үгтэхэ еһотой элидхэлые үзэлгые шамдуулхыень ба тэрээгээрээ энэ комиссиин хүдэлмэриин амжалтатай ябасые гүйсэдхэхыень, тэрэшэлэн атомна зэбсэгые хоримжолхо тухай конвенциин проектые хаража үзэлгые Аюулгүйн Советэй шамдуулхыень Аюулгүйн Совет дурадхана».

Теэд, дурсагдагша дурадхал тушаа зарим нэгэн тайлбарилга хэхые зүбшөөрыт.

Американска проектын хоердохи пунктын түсгаар фразые халаһан түс проектын нэгэдэхи фраза болбол австралийска проектын хоердохи пунктһээ бүхэлеэрээ абтаһан байна гэжэ абтаһан тексттэй танилсаад байхада танда харагдаха. Энэ фразын үнэтэй сэнтэй юумэнь юуб гэхэдэ: атомна энергиие хинаха талаар комиссие байгуулха гэһэн Генеральна Ассамблейн энэ оной январиин 24-эй резолюци тухай һануулха ба энэ резолюциин еһоор хадаа түс комисси болбол хүн зониие олоор үгы хэжэ шадаха атомна зэбсэгые ба ондоо гол гол янзын зэбсэгүүдые национальна буу зэбсэгүүдэй дундаһаа хүрээн зайлуулха гээшые хойшолуулагдашагүй зорилго мүн юм гэжэ һануулха байна. Иимэ дурадхал эндэ арсагдахагүй бээ гэжэ һананабди.

Американска энэ проектын хоердохи фразада текст соо бишыхан хубилалта оруулагдаһанһаа гадна, һүүлдэнь иимэнүүд үгэнүүд нэмэглэһэн байна гэбэл: «тэрэшэлэн атомна зэбсэгые хоримжолхо тухай конвенциин проектые, хаража үзэлгые Аюулгүйн Советэй шамдуулхыень». Энэ нэмэлтэ хадаа американска проектын хоердохи пунктын текстдэ байгаа гансахан талаа хараһан ябадалые усадхаад, атомна зэбсэгые хоримжолхо тухай конвенциин проектые хаража үзэхые тэрэшэлэн шухала гэжэ һануулна.

Атомна зэбсэгые хоримжололго тухай үлэмжэ тодоор хэлэхэ еһотой гэжэ советскэ делегациин тоолохо байһаниинь би мэдүүлхэ ушартай болоноб. Энэ хадаа советскэ дурадхалай хоердохи пунктдэ хэгдэһэн байна. Хэрбээ минии мүнөө һаяхан хэлэһэн һанамжануудые оруулалсажа американска дурадхалай хоердохи пунктын текст абтаа һаань, Советскэ делегаци болбол өөрынгөө анханай дурадхалые баадхан дабтахагүйн тулада бэлэн байна.

Американска дурадхалай гурбадахи пунктын текстые бидэнэр зохимжотой гэжэ тоолонобди. Гэбэшье, хиналтын хоер комиссинүүдые: нэгэнь—буу зэбсэгые хороохо тухай шиидхэбэриие гүйсэдхэхын хойноһоо хинахын тулада нүгөөдэнь—атомна энергиие сэрэгэй зорилготойгоор хэрэглэхэ ябадалые хоримжолхо тухай шиидхэбэриие гүйсэдхэхын хойноһоо хинахын тулада комиссинүүдые байгуулха тухай эли тодоор советскэ проектын гурбадахи пунктда хэлэгдэһэн зүйлые энэ пунктын һүүлдэ нэмэхэ еһотой байгаа гэжэ бидэ дурадханабди. Буляалдаата хөөрэлдөөнэй ябаса дээрэһээ абажа харахада иимэ дурадхал эндэ арсагдаха еһогүй һэн.

Американска проектын дүрбэдэхи пунктэнь зохистой һэн тулада заһабаринуудые хэрэглэнэгүй. Бусад, ехэ шухала бэшэ заһабаринууд дээрэ мүнөө тогтоһоной хэрэггүй байна.

III

Хиналта ба „ветын" эрхэ

«Вето» тухай гэхэ гү, али тодоор хэлэбэл агуухэ державануудай лэгэн һаналтай байха принципые хэрэглэхэ тухай асуудалда орохомни. Эндэ буляалдаата хөөрэлдөөн соогуур гараһан сохом аягүй зүйлые заһаха хэрэгтэй байна.

Таанарай мэдээжэ, бүгэдэниитэ дээрэ буу зэбсэгжэлгые хороохо тухай ба атомна зэбсэгые хоримжолхо тухай шиидхэбэри Аюулгүйн Советээр абтахынь түлөө Советскэ правительство байна. Иимэ шиидхэбэриие абалга болбол ехэшэг бага бэшэ бэрхэшээлнүүдтэй тохеолдоно. Энэ проблемын алиба асуудалнууд тушаа һанамжанууд Аюулгүйн Советтэ хэлэгдэжэ магад. Гансахан лэ Аюулгүйн Советтэ нэгэн һаналые туйлалга, хамагай лэ түрүүч саг үргэлжын табан членүүдэй хоорондо нэгэн һаналые туйлалга болбол буу зэбсэгжэлгые хороохо тухай шиидхэбэриие абаха хэрэгые хангажа шадаха байна. Тиимэ нэгэн һаналта байдалые туйлахадань гансахан лэ ямар нэгэн держава бэшэ, харин Аюулгүйн Совет бүхыдөө, тэрэнэй тоондо саг үргэлжын членүүд—табан державанууд хэрэгсэлтэй байһандань ямаршье һэжэглэлгүй. Тиимэһээ буу зэбсэгжэлгые хороохо тухай шиидхэбэриие зохеогдохо үедэ бүхы агуухэ державануудай хоорондо нэгэн һанал туйлагдаагүй доронь, Уставай гүримтай тааралдуулан Аюулгүйн Советэй өөрынгөө шиидхэбэриин абаагүй доронь, агуухэ державануудай хэнэйшье талаһаа «хоримжолхо эрхэ» Аюулгүйн Советтэ хэрэглэгдэжэ болохо байна.

Буу зэбсэгжэлгые хороохын ба атомна зэбсэгые хоримжолхын хойноһоо хинаха комиссие байгуулгада хабаатай Аюулгүйн Советэй шиидхэбэринүүдтэшье табан агуухэ державануудай нэгэн һаналтай байха принципые сахиха ябадал шухала болоно. Теэд хиналтын комиссинуудые байгуулха тухай шиидхэбэринүүдэй абтаад, тэдэ хиналтын комиссинууд хүдэлмэреэ захалхадаа тэдэндэ гэжэ Аюулгүйн Советээр зохеогдоһон гүримүүдай еһоор хүдэлмэрилхэ еһотой байнад.

Аюулгүйн Советтэ хэрэглэгдэжэ байгаа нэгэн һаналтай байха принцип болбол хиналтын комиссинуудай өөһэдынь хүдэлмэридэ ямаршье хабаагүй байһаниинь тоншье ойлгостой байха еһотой. Тиимэһээ «хоримжолхо эрхэтэй» ямар нэгэн гүрэн хадаа хиналта ба инспекциие бэелүүлхэдэ һаад хэжэ шадаха гэжэ һанахада тоншье буруу болоно. Хиналтын комиссинууд хадаа—Аюулгүйн Совет бэшэ һэн тулаадань ямар нэгэн держава болбол «хоримжолхо эрхые» хэрэглээд хиналтые ябуулхада һаад хэжэ шадаха гэжэ хэлэхэ үндэһэгүй байгдана. Аюулгүйн Советээр абтаһан шиидхэбэринүүд тушаа хиналтые гү, али инспектированиие бэелүүлгэдэ һаад хэхэ гэһэн алибаа һэдэлгэ хадаа Аюулгүйн Советэй шиидхэбэриие хазагайруулгаһаа бэшэ юушье болоногүй.

Эгээл тиимэ дээрэһээ хиналта ба инспектированитэй холболдуулһан «Вето» тухай хөөрэлдөөн болбол үндэһэгүй байна. Нэгэ асуудалые нүгөөдөөрэнь һэлгэхэ гэһэн эрмэлзэлгэһээ бэшэ, бүгэдэниитэ дээрэ буу зэбсэгжэлгые хороохо тухай табигдаһан асуудалла сэхэ харюунһаа зайсаха гэһэн һэдэлгэһээ бэшэ ондоо юушье гэжэ энээниие ойлгохоор бэшэ.

Тиин, бидэнэр шухала шиидхэбэриие абаха еһотойбди. Бүгэдэниитэ дээрэ буу зэбсэгжэлгые хороохо проблемые бэелүүлхэдэ Генеральна Ассамблей болбол шухала шиидхэбэриие абаха еһотой. Түс хэрэгые хойшонь болгонгүйгөөр энэ шиидхэбэриие бэлэдхэхэ еһотойбди.

Американска проект ба советскэ делегациин заһабаринууд хадаа Генеральна Ассамблейн шиидхэбэриин һайн үндэһэ һууринь болохо гэжэ советскэ делегаци найдана.

Генеральна Ассамблейн комитедүүдтэ

Агууехэ державануудай нэгэн һаналтай байхын гурим тухай буляагдаата хөөрэлдөө дахин һэргээгдэбэ

НЬЮ-ЙОРК, декабриин 1. (ТАСС-эй спец. корр.) Мүнөөдэр №1 комитет болбол Аюулгүйн Советдэ голосовалхада агуухэ державануудай нэгэн һаналтай байхын гуримые шэнэшэлэн хараха үзэхэ тухай дурадхалнуудые дахяад хэлсэжэ эхилбэ.

Великобританиин түлөөлэгшэ Шоукросс гэгшэ Аюулгүйн Советэй саг үргэлжын членүүдэй зүблөөн дээрэ Великобританиин гадаадын хэрэгүүдэй министр Бевин гэгшээр дурадхагдаһан агуухэ державануудай нэгэн һаналтай байхын принципые хэрэглэхэ ябадалые хизаарлаха тухай эрилтые дабтаба. Тэрэнтэй хамта, голосованиин практикые Аюулгүйн Советтэ зүбшэн хэлсэхэ гэһэн австралийска резолюци соохи тэрэ бүтэсые буруушаажа үгэ хэлэбэ. Саашань СССР-эй делегат А. Я. Вышинскийдэ үгэ үгтэбэ.

Вышинскиин хэлэһэн үгэ

Австралийска делегациар табигдаһан резолюциин шэнэ проект тушаа советскэ делегат хэлэхэдээ тэрэ проект хадаа өөрынгөө янза тухэлэйшье талаар, удхынгаашье талаар таарамжагүй байна гэбэ. „Энэ хадаа нэгэн һаналтай байхын принцип тухай резолюциин проект бэшэ, харин үнэнэрынь хэлэхэ болоо һаа, энэ хадаа Аюулгүйн Советэй ажалябуулга тухай резолюци мүн байна,—гэжэ Вышинский хэлэбэ.—Тэрэ болбол ямаршье үндэһэгүйгөөр, ямаршье баримтагүйгөөр Аюулгүйн Советэй ажалябуулгые буруушаана. Аюулгүйн Советэй ажалябуулгань Уставай ниитын принципүүд ба зорилгонуудташье таарамжагүй, Сан-Францискодо болоһон уласхоорондын конференци дээрэ Нэгэдэмэл нацинуудай организациар тэрэниие ойлгохо ябададташье таарамжагүй байгаа гэжэ австралийска резолюци соо хэлэгдэнэ. Нэгэдэмэл нацинуудай организациин Уставай принципүүд ба зорилгонуудань арадуудай эб найрамдалта ба аюулгүй байдалые дэмжэхэ гэһэниинь элитэйбшуу. Тиимэһээ, резолюциин австралийска проектынь хадаа ондоо тээшэнь зүрюугээр ябуулга хэбэ гэжэ гү, али арадуудай эб найрамдалта ба аюулгүй байдалые дэмжэбэгүйтэ, гэжэ Аюулгүйн Советтэ сэхэ зэмэлэлгые ба буруушаалгые тохоно. Иимэ дурадхалые голосованида табихын тулада абажа болохоор гү? Советскэ делегаци хадаа энээниие бидэнэрэй хүсэжэ байһан зорилгодо зүрюу хариу гэжэ тоолоно.

Аюулгүйн Советтэ австралийска делегациар тохёолдоһон зэмэлэлгэ хадаа гансахашье удхынгаа талаар үндэһэгүй байхаһаа гадна, түхэл янзынгаа талаар буруугаар табигдаба. Эндэ бидэнэр Аюулгүйн Советэй тоосоое дуулаа үйлдэл. тиимэһээ Аюулгүйн Советые буруушаан зэмэлһэн документые хараха үзэхын тулада абаха ямаршье үндэһэгүйбди, ёһо гуримые баримталһан ямаршье эрхэгүй байнабди.

Вышинский болбол Кубагай түлөөлэгшын хэлэһэн үгэ тушаа нигэ хэлэбэ: „кубинскэ делегат болбол эндэ байгшад бүгэдын нэрэһээ үгэ хэлэхые зүрхэлээ. Тэрэ хадаа „вето" бүгэдөөр гү, али дииилэнхи олоноор буруушаагдаһан байна гэбэ. Теэд хэрбээ тиимэ юм һаань, юундэ лэ гансахан кубинскэ делегат нэгэн һаналтай байха принципые Уставһаа гаргажа хаяхын эрилтые хэнэ гэнэб, ондоо нэгэн делегат нимэ эрилтэ юундэ хэнэгүйб? Зүрхэлигэй ябадал гээшэ—һайн шанар байна гэбэшье, алибаа зүрхэлигэй ябадал хадаа ямар нэгэн заха хизаартай байха ёһотой, тэрэгүй һаа хэтэрһэхэ байна. Шиидхэбэриин австралийска, канадска ба бусадшье проектнүүдтэ Уставые хубилгаха тухайда эрилтэнүүд үгы. Теэд зүрхэлигэй дурадхалнуудай зүрхэлигэй автортынь мүн болохо кубинскэ делегат Миж гэгшэ „вето" буруушаагдаа, түрээндэ приговор гаргагдаа гэжэ хаанаһаа абажа хэлэнэ гээшэб. Теэд, яаралха магдахэ гээшэ саг үргэлжэшье һайн байдаггүй юм гэжэ манта археод тэрэ болбол энэ приговорые хүсэлдэнь оруулхые шамдана.

Буу зэбсэгые хороохын талаар хиналтые Аюулгүйн Советэй системэдэ үгэхын тухай советскэ дурадхал болбол бүхы делегадуудай „этигэлые алдуулба" гэжэ кубинскэ делегадай хэлэһэниинь таарамжагүй байна гэжэ Вышинский мэдүүлбэ. Бүгэдэниитэ дээрэ буу зэбсэгые хороохо талаар хиналтые ба тэрээн тушаа түсэбые бэелүүлхэдэ ямар байдал бии болохоб гэжэ тэрэ са тань хэлсэхэ байнабди, харин мүнөө бүтэнынь нэгэ газар ороложо,—минии арсалдаатые хэхын зорилготойгоор хүдхэлдэхиһо нэй, тон ехэ лэ үрэ шэмэгүй байха гэжэ һананаб,—гэжэ советскэ делегат мэдүүлээ.—Оптимизм тухай ба пессимизм тухай мүнөөдэр хэлэхэдээ событинуудэй ябасые са һаань үрдимагтаһаа, манай ниитын интересүүдтэ хохидолтойгоор дан ехээр яараһанаа ойлгохо хүсэд арга кубинскэ түлөөлэгшэдэ үгтэхэ бээ гэжэ би гүнзэгыгөөр найданаб."

Тэрэнэй һүүлээр Вышинский советскэ делегациар дурадхагдаһан хараан үзэгдэжэ байгаа асуудал удхаа резолюциин проектые комитедтэ барюулба. Энэ проект соо иигэжэ хэлэгдэнэ:

„1. Генеральна Ассамблей болбол нэгэдэмэл нацинуудай организаци хадаа өөрынгөө ажал-ябуулгые зүбхэн лэ эхилжэ байһан шатадаа байһаниинь хараандаа абажа, бүхы гүрэнүүд—нэгэдэмэл нацинууд хадаа Нэгэдэмэл нацинуудай организациие улам саашадаа бэхижүүлхын түлөө ба эб найрамдалта дуратай бүхы арадуудаар мэдэрэгдэһэн Уставай үндэр принципүүд ба зорилгонуудтай тааралдуулан тэрэнэй органуудай хүдэлмэриие али тэгшээр байгуулхын түлөө оролдохо шухала гэжэ тоолоно.

2. Ехэ ба бага арадуудай хоорондо эб найрамдалта харилсаае хүгжөөхын ба эб найрамдалта болон аюулгүй байдалые тогтоохын хэрэгтэ тэдэ арадуудай хүсэлэ нэгэдүүлхэ ябадалдань түсгаар удхашанарые олгожо, Генеральна Ассамблей болбол өөрынгөө органуудай ажал-ябуулгада хэрэггүй үлүү регламентациие ба ёһо тэды ябадалнуудые зайсуулжа, арадуудай хоорондохи политическэ, экономическа ба культурна хани барисаанда бодото туйлалтануудые хүгжөөхэ ябадалда туһалжа уласхоорондын хани барисаае үргэдхэхыень нэгэдэмэл нацинуудые уряална.

3. Нэгэн һаналта шиидхэбэринүүдые абалгада нэн ехээр тааламжатай аар нүлөөлһэн условинуудые хангахын тулада үнгэрэшэ саг соо хэһэн хүдэлмэриингөө дүй дүршэлые саашадаа Аюулгүйн Совет хадаа хүгжөөжэ дүүрэнээр сэгнэдэг болохо ёһотой".

Зүбшэн хэлсэгдэжэ байгаа энэ асуудал тушаа Аюулгүйн Советэй саг үргэлжын членүүд зүблэлдэһэн гансахан платформын тухай хэлсээгүй байбашье, агуухэ державануудай нэгэн һаналтай байха тэмсэл хойшолдоошье сахигдадаг байхадань тэдэнэрэй дунда зааханшье һэжэглэл байнагүй гэжэ Вышинский хэлэбэ. "Үнэн иень хэлэхэдэ, эндэ гараһан арсалдаан юун бэ гэхэдэ, түс принципые хэрэглэхэдэ ямар нэгэ регламентаци хэрэгтэй гү, али үгы гү гэгдэһэн байна",—гэжэ тэрэ хэлэбэ.

Аюулгүйн Советэй саг үргэлжын членүүдэй зүблөөн дээрэ Бевинээр оруулагдаһан ба мүнөөдэр Англиин Генеральна прокурор Шоукросс гэгшээр дабтагдаһан дурадхалнууд тушаа хэлэхэ зуураа Вышинский болбол эдэ дурадхалнууд олон нэгэ һула газарнуудтай ба бодото ажал-ябуулга дээрэ ошоходоо тэдэнэр юушье үгэхэгүй байна гэжэ хэлэбэ. Тэдэ хадаа бодото удхашанаргүй зүбхэн лэ хэдэн һайн хүсэлнүүд мүн болоно.

Табан державануудай нэгэдэлынь ажаамидаралай шухала удхашанартай гэжэ тоологдоһон асуудалнуудые гансахан лэ шиидхэхэдээ, нэгэн һаналтай байха принципые агуухэ державануудай түлөөлэгшэд хэрэглэхэ ёһотой гэжэ англиийска делегаци дурадхана. Теэд, бидэнэрэй хэн нэгэмнай, өөрынгөө хэрэгтэ үнэн сэхээр хандаа лэ байбал, ажаамидаралай талаар шухала бэшэ гэжэ тоолоһон дурадхалай түлөө гараа үргэхэ аал—гэжэ Вышинский хэлэбэ.—Теэд кэе ажаамидаралай шухала удхашанартай гэжэ тоолохоб гэһэн асуудал эгээл шухала болоно. Жэшээлхэдэ Франкын гүрим дүримые эсэлэн үгы хэхэ ябадалда манай хүсэлнүүдые зорюулха гээшые шухала удхашанартай зорилго гэжэ тоолонобди. Гэбэшье, г-н Шоукросс энэ асуудал тушаа нэгэ хэды шэнээн ондоо һанамжатай байһаниинь элитэйшүү. Тэ энэ Франкода эсэргүү байһандань бишье һэжэглэнэгүйб гэбэшье, тэрэ хадаа Франктай дипломатическа харилсаатай эгээл мүүнэ үедэ таһалхые тон шухала байһанай тухай Польшын, Норвегиин ба бусад делегацинуудай һанамжые буруушаана. Үгышье һаа, ондоо жэшээе абажа үзэты, 1946 оной январида англиийска ба француузска сэрэгүүдые Ливанһаа ба Сириһээ гаргаха тухай асуудалые шухала гэжэ тоолоод, энэ асуудал тушаа Аюулгүйн Советтэ Бевинтэй арсалдаһан байнаб. Нүгөө талаһаа британска асуудалые бидэнэр ехэ шухала бэшэ ба ондоошье шухала бэшэ, ондоо асуудалшье бэшэ гэжэ тоолоһон ба тоолонобшьебди, харин Бевин, Стеттиниус, мүнөө болоходо лабтай Шоукросс ба Коннэли гэгшэдшье энээл британска асуудалые шухала удхашанартай асуудал ба нэ гэжэ баримталхые оролдохо бэзэ. Теэд танай дурадхал юу үгэнэб? Юушье үгэнэгүй".

Олонхиие арсажа голосовалагша Аюулгүйн Советэй член хадаа юу дээрэһээ үндэһэлжэ зүбшэ дэжэ баһаа асуудалые шухала удхашанартай гэжэ тоо ологоо тайлбарилдаг байха ёһотой гэжэ англиийска делегаци дурадхана. „Иимэ тайлбарилга үгэхэдэ хямда,—гэжэ Вышинский хэлээ.—Теэд саашаа юу болоо об? Сириһээ ба Ливанһаа сэрэгүүдые гаргаха тушаа гү, али египет кэ асуудалаар манай дурадхалнуудай мотивуудые тон химдаар тайлбарилжа шадаха байһан ба тайлбарилһаншье байнабди. Франко тушааншье эдэ шалтагаануудые бидэ эрхэ тон химдаар тайлбарилжа шадаха бил. Теэд, тайлбарилгые үгэлгөөр хизаарлаад лэ Вето хэрэглэжэ болохо байна гээшэ гү? Вето хэрэглэлые энэ юугээр хизаарлана гээшэб. Тэрэнэй бодото удхашанаринь юуб?".

(Үргэлжэлэлынь 3-дахи нюуртаа)

...нэр Вышинскиин ...ын үргэлжэлэл

...нский болбол энэ асуудалай ...иальна таладанъ анхаралые хан... ...нгэ хэлэбэ „...Агуухэ держа... ...й нэгэн һаналтай байха принци... ...өглэхэ ябадалые хизаарлаха хэ... ...гү, али хизаарлаха хэ эггүй гү ...алдажа байнабди гэжэ ойлго... ...дэ ондо ондоо позицинуудтэйбди. ...Союз хадаа хизаарлаха хэрэг... ...гэжэ тоолоно. Харин таанар „Үгы хизаарлаха хэрэгтэй" гэжэ ... Тиигэбэшье ямаршье үрые ...й арга хэрэгсэлнүүдые дурадха... ...бди гэжэ таанар өөһэ өөшье ... Энэ зүбхэн лэ асуудалай бодого ...ые далдалһан һа абла гээшэ ... хэлэхэ байгааб. Бид нэр юрэ... ...ба политическэ эдэ мэтын худал ... ябадалнуудые хэрэглэхые ар... ...байнабди. Бидэнэр өөһэдынгөө ...е ямаршье далдалгагүйгөөр ар... ...хүсэд зүрхэтэйбди. Формализм, ...ли, плангаяа үлүү регламен... ...болбол юундэшье туһалдаггүй. ...шиидхэдэггүй гэжэ бидэнэр эли ...мэдүүлнэбди. Тиимэһээ эндэ ...аһан дурадхалые бидэнэр а... ... Эсэсэй эсэстэ эндэ хазагай... ...р бэшэ ба өөрынгөө моральна ...гые үзүүлэнгүй байжа шадаха... ...й дүршэл бии юм. Тиимэһэ... ...ын Совет болбол саадаа нэ... ...алта шиидхэбэринүүдые абалга ...ехэ таарамжатайгаар нүлөөлһэ... ...үүдые хангахын тулада үнгэрэг... ...соо хэһэн худэлмэриингөө дүй ...е хүсэд сэгнэдэг болохо ёһотой ...гурбадахи пунктые резолюциин ...соо дурадханабди. Аюулгүйн Со... ...бол нэгэн һаналтай байха прин... ...хазагайруулхын түлөө бэшэ, ха... ...ан агуухэ державануудай нэгэ... ...ба нэгэн һаналтай байха прин... ...бэхижүүлхэ һургаалые абахын ...тэрэ дүй дүршэлые сэгнэжэ үзэ... ...бди".

...Вышинский болбол нэгэн һа... ...байха принцип тухай асуудалые ...хэлсээд хадаа нэгэн һаналтай ...принцип болбол бүгэд нийтээр ...нэ гэжэ харуулаа—гэжэ тэм...

...а үргэлжэлһэн булта... ...өөнэй үе э гансахан лэ филип... ...деле ат агуухэ державануудай ...а алтай байха принцип ые а са... ...й кубинскэ дел гации дурадха... ...жэбэ. Бусад ораторнууд үлгэдаа ...нципые са ика байлгахын тү... ...хэлэбэ. Гэхэтэй хамта, зарим ...уд энэ принципые хизаарлан ...ые баадхаба.

...алхэ э, Холбоото Штадуудай де... ...он эли гэгшэ нэгэн һанатай ...принципые сахиха ёһотой гэжэ ...уд мэдүүлээд, Аюулгүйн Сове... ...ябуулгые буруушааһан австра... ...резолюциин булэгые архаха ...Холбоото Штадууд й делегациин ...хадаа нэ эн һаналтай бай... ...нцип болбол ган ахан лэ „баа... ...хэмжээнүүд" тушаа хэрэглэгдэ... ...й гэжэ хэлэбэ. Аюул үйн Совет ...салдаануудые эбтэйгээр түбхи... ...ээ „нэгэ бага либ ралича бал... ...ой табэ. Бүхы членүүдэй, ха... ...үрүүн агуухэ державануудай ...шэдэй, нягта хани барисаан ...огтоо доһон Аюулгүйн Советэй ...уулгань амжа татай байха (эзэ ...нэли өөрын өө най а гые мэ... „Бидэнэр хадаа Великобритани... ...эй ба найрамдатайгаар а каһуу ...сэнэбди, бидэнэр хадаа Советскэ ...ба бүхы агуухэ гүрэнүүд ба ба а... ...онуудтай эбтэй ба найрамдалтай... ...ажаһуухые хүсэнэбди",—гэжэ ... гэгшэ хэлээд, зэргэ ...ужа байһан советскэ делегат ...ай гэгшэдэ гараа үгэнэ. Засе... ...эрэ байгшад эдэнэрэй гараа ба... ...ань эбтэйгээр алыаа ташалда...

...иин ба Хитадай делегадууд ...н Советтэ нэгэн һаналтай байлгахын ...нципые хэрэглэхэ практикые ...ьна Ассамблейн резолюци соо ...хэмжээгээр буруушаахые арсад ...хэлэһэн байна. Тэдэнэр совет... ...дхалые дэмжэбэ.

...н делегат болбол оруулагдаад ...резолюциин проектнуудые ха а... ...ын тулада ба хамтын проектые ...ын тулада комитедэй бүхы чле... ...й генеральна Ассамблейдэ жэшээ ...подкомитедые байгуулха гэжэ ... Тэрэниие Норвегиин ба бусад ...й түлөөлэгшэд дэмжэбэ. Совет... ...ациин нэрэһээ Вышинский дэм ...Советскэ ба австралийска дурад ...й хоорондо адли юумэн бай... ...һананаб,—гэжэ тэрэ хэлэбэ,— ... хоердохи пунктые гаргажа ...ео һаа австралийска делегациин ...илээд һайжаруулагдаха байгаа. ...делегаци болбол нэгэн һаналта ...бариие зохеохын һэдэлгэ гарга... ...агүй".

...осс гэгшэ (Великобритани) ...делегациин дурадхалые арсаба. ...елые байгуулха тухай дурад... ...голосованида табиһанай эсэстэ ...хал дийлэнхи голосуудаар аб... ...из. СССР, Холбоото Штадууд, ...итани, Франци, Хитад, Австра... ..., Венесуэла, Аргентина, Инди, ..., Польшо ба Данини түлөө ...комитедтэ һунгагдаба.

...рта)

Комсомольско организацинуудай худэлмэриие эрид һайжаруулха

(ВЛКСМ-эй XIII областной конференци дээрэ ВКП(б)-гэй Обкомой секретарь нүхэр Лобсановай хэлэһэн үгэһөө)

Нүхэдүүд!

Энэ конференци болбол энээнэй урда тээ болоһон конференциһээ хойшо үнгэрһэн 6 жэл соо республикын комсомольско организациин хэһэн худэлмэриин дүнгүүдые бүридхэжэ байна гээшэ.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын агуу-ехэ дайнай болоһон жэлнүүдтэ республикын комсомольско организацинуудай хэһэн ажалынь комсомолой обкомой худэлмэри тухай тоосоото-элидхэл соо яһала дэлгэрэнгыгээр хэлэгдэһэн байна. Энэ ажалынь Бурят-Монголой Комсомолой түүхэ домог дотор хурса һайхан хуудаһануудые бэшэхэ байһандань һэжэг һанагданагүй. Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай фронтнууд дээрэ болон мүн тэрэшэлэн тылдэшье—предприятинууд дээрэ болон колхозуудта—комсомолецууд дайсанаа дараха илалтын түлөө хүсэ шадалаашье, ами бэеэшье гамнангүй сэрэгэй баатаршалга ба ажалай шэн габьяа гаргаһан. Эхэ оронойнгоо үмэнэ үүргэ уялгаяа нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргэһэн байха юм.

Шэнэ условидошье, амгалан сагай байгуулалтын үедэ ажаүйлэдбэриин предприятинуудта, транспорт дээрэ болон хүдөө ажалда нилээд олон комсомольско организацинууд залуушуулые үнэхөөрөө эмхидхэгшэд ба ударидагшад, партийна организацинуудай эдибхитэй ба шадамар туһалагшад байжа бэеэ харуулһан тухай ВЛКСМ-эй областной комитедэй тоосоото элидхэл соо тэмдэглэгдэһэн байгаа. Эгээн түрүү зэргын эдибхитэй хэшээлтэй худэлмэрилэгшэдэй дунда комсомолецууд ба комсомолкануудай оролсоогүй нэгэшье тиимэ һалбари гэжэ республикын арадай ажахыда байхагүй.

Гэбэшье эдэ бүхы һайн үльгэр жэшээнүүдые, мүн шэнэ табанжэлэй түсэбүүдые дүүргэхын түлөө комсомолецуудай эдибхитэйгээр хабаадалсаһан эгээн хурса һайхан ушар баримтануудые бүридхэн хаража байхадаа республикын комсомольско организаци гээшэ арадай ажахые дэбжүүлхэ зорилгонуудые шиидхэхын талаар өөрынгөө эзэлхэ ёһотой һууриие эзэлээд, эдэ зорилгонуудые амжалтатайгаар шиидхэжэ байна гэжэ тоолохо юм болоо һаа гүн ехэ алдуу эндүү болохо бэлэй.

Партиин областной комитет болбол областной комсомольско организациин, тэрэнэй хүтэлбэрилхы органуудай, областной комитет, городской ба районно комитедүүдһээ эхилэн эхин организацинууд хүртэр тэдэнэй худэлмэридэнь, комсомольско организацинуудые бүхэжүүлхэ ба тэрэнэй дайшалхы шадабариие дээшэлүүлхэ хэрэгтэ тон ехээр һаад ушаруулжа байһан дутуу дунда зүйлнүүд олон бии гэжэ тоолоно.

Эдэ гол дутуунуудынь юун байнаб?

I. Эмхидхэлэй худэлмэри муудашанхай

Республикын комсомольско организациин худэлмэридэ бии байһан ехэхэн дутуунуудай нэгэниинь хадаа эмхидхэлэй худэлмэри ехээр муудашанхай байна. Тиихэдэнь комсомолой комитедүүдэй зүгһөө энээн тухай анхаралаа хүсэдөөр табинагүй.

Эмхидхэлэй худэлмэри гээшэ ямаршье организацида амжалта түйлахын түлөө угаа шухала удхатай юм. Нүхэр Сталинай мэдээжэ заабариие һанаад үзэгты:

«..:Зүб лини үгтэһэнэй һүүлээр, асуудалые зүбөөр шиидхэһэнэй һүүлээр ажал хэрэгэй амжалта болбол эмхидхэлэй худэлмэриһөө партиин линиие хүсэндэнь хүргэхын түлөө тэмсэлые эмхидхэһэнһээ хүнүүдые зүбөөр шэлэн олохо ябадалһаа, хүтэлбэрилхы органуудай шиидхэбэринүүдые дүүргэлтэ болгоһыень шалгаха ябадалһаа дулдыдаха байна... Зүб политическэ лини үгтэһэнэй һүүлээр эмхидхэлэй худэлмэри гээшэ хамагые шиидхэхэ ушартай».

Эмхидхэлэй худэлмэридэ гол шухалань юун байнаб гэхэдэ, комсомольско эхин организацинуудые бүхэжүүлхэ хэрэг мүн.

Манайда энэ хэрэг дан муу байһыень доро заагдаһан хэдэн жэшээнүүдһээ хаража болохо байна гэбэл:

Республика дотор бии байһан 1044 эхин организацинуудһаа 166 организацинь миин 5—5-һаа олон бэшэ хүнтэй. 325 организацинь 5-һаа 10 хүртэр хүнтэй байна. Түсхайлан хэлэбэл комсомольско эхин организацинуудай 40 гаран процентнь үсөөн хүнтэй ба эмхидхэлэй талаар һула организацинууд байна. Илангаяа колхозно комсомольско организацинууд иимэ байдалтай. Хамта 433 колхозно организаци бии аад. 150 гаран организацинь 10 хүнһөө дээшэ бэшэ составтай байна. Тиихэдэ олонхи организацинь бүхэли жэл соо оройдоо ургаагүй байнабшуу. Саарһан дээрэ бии гэжэ тоотой эдэ организацинуудай нилээд олониинь бодото дээрэ ямаршье худэлмэри хэнэгүй; ямаршье эдибхи хэшээл гаргадаггүй байһаниинь эли бэшэ аал?

Олонхи худэлмэришэдынь залуушуул байһан олохон предприятинууд дээрэ комсомольско организацинууд нэгэ һаа оройдоо үгы; нэгэ һаа үсөөн хүнтэй һулабтар организацинууд байдаг. Олзобориин кооперациин олон һалаануудта залуушуул олоор худэлмэрилдэг ба тэндэ комсомолой түсхай түлөөлэгшэ бии байгаашье һаань; тэндэ оройдоо 40 комсомолецуудые нэгэдүүлһэн миил 4 комсомольско организаци бии байха юм. Шэнэ барилганууд дээрэ оройдоо 26 комсомолецуудтай хоер организаци бии байна. Барилгын материалнуудай ажаүйлэдбэридэ 50 комсомолецуудһаа бүридэһэн бүхыдөө нэгэ организаци бии. Зарим колхозуудта комсомольско организацинууд байдаггүй. Тиихэдэ хүдөөгэй территориальна организацинууд оройдоо 4 ба тэндэ 40 комсомолецууд бии байна. Эдэ бүгэдэ хадаа арадай ажахын түйлай шухала һалаануудта залуу зондо комсомолой нүлөө халдааха ябадалые үргэдхэхэ тухай оролдологгүй комсомольско комитедүүдэй эмхидхэлэй худэлмэриин дан һула байһаниие харуулна.

Энэ комсомольско конференциин болохоһоо урда тээ үнгэрһэн 3 һара соо республика дотор комсомолой 16 эхин организаци шэнээр байгуулагдаба. Тиихэ зуура, мүн энэ 3 һара соо 21 организаци усадхагдаһан байгаа. Энэ хадаа мүн лэ эмхидхэлэй худэлмэридэ хайша хэрэгээр хандаһан дээрэһээ тохеолдоһон аягүй байдал мүн.

Эмхидхэлэй худэлмэриин эдэ дутуу дунда зүйлнүүд юун дээрэһээ гаранаб гэхэдэ түбхын түрүүлдэ комсомолой Обком хэтэрхы олон шиидхэбэринүүдые гаргана, заримдаа оройдоо хэрэггүй ушарнуудта шиидхэбэри гаргадаг зантай. Теэд шиидхэбэри гаргаһан аад, тэрэниие дүүргэлтэ болгохо тухай мартана. Комсомолой Обком үсөөн шиидхэбэри гаргабашье, өөһэдынгөө тогтоолнуудые болон ВЛКСМ-эй ЦК-гэй шиидхэбэринүүдые дүүргэхэ тушаа болото эмхидхэлэй худэлмэриие шадааһаа ехээр эрхилхэ, доодо шатын комсомольско организацинуудые һайнаар хүтэлдэг болохо ёһотой гэжэ нүхэр Гумпылов болон бусад делегадуудай хэлэһэниие зүбшөөнэб.

Тиимэ ахир түлюур байһан дээрэһээ зарим нэгэ һайн үүсхэлнүүд бүтэнгүй байдаг юм.

Хүтэлбэрилхы комсомольско кадрнууд, илангаяа эхин организацинуудай секретарьнар ходо һэлгэжэ тогтуурингүй байһан ябадал хадаа ехэхэн дутуу зүйл болоно.

Нүхэдүүд! Хэрбээ республикын комсомольско организациин худэлмэриие партиин табиһан ехэхэн зорилгонуудай хэмжээндэ хүргэжэ дэбжүүлхэ һанаатай байгаа юм хадаа, комсомол доторхи эмхидхэлэй худэлмэриие һайжаруулха хэрэгтэй. Тиихын тулада тон түрүүн комсомольско эхин организацинуудые бүхэжүүлхэ ба арадай ажахын хамаг һалбаринуудта шэнэ организацинуудые олоор байгуулха шухала. Эхин организаци бүхэниие худэлмэреэ шадамар бэрхээр ябуулдаг өөһэдөө ургажа ба бүхэжэжэ байһан коллектив болгохо ёһотойбди.

Областной конференци болбол өөрынгөө гаргаһан шиидхэбэри соо тиимэ зорилгые түйлай шухала ба тон түрүүшын зорилго болгожо табиха зэргэтэй.

II. Хүмүүжүүлгын худэлмэриие шангадхаха

Областной комсомольско организациин худэлмэриин нүгөөдэ дутуу юумэнь, минии һанахада, хүмүүжүүлгын худэлмэриин һула байһан энэ түйлай шухала участогта анхаралаа багаар табидаг ябадал болоно.

Комсомол гээшэ залуушуулай эгээн олоной организаци болоно. Тиин залуушуулые коммунистическэ ёһоор һурган хүмүүжүүлхэ гээшэ тэрэнэй айхабтар шухала зорилго мүн. Комсомол болбол «худэлмэришэн ба таряашан залуушуулай олоной организаци гээшэ, партийна бэшэ болобошье парти тээшэ хабаадаха организаци мүн. Тэрэ хадаа залуу үеын хүнүүдые социализмын үзэл сурталаар хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ партида туһалха гэһэн зорилготой юм. Тэрэ хадаа захиргаанай хамаг бүхы һалбаринуудта пролетариадай бусад бүхы организацинуудта залуу резервнүүдые олгожо үгэдэг байна»—гэжэ нүхэр Сталин хэлээ һэн.

Комсомол дотор политико-хүмүүжүүлгын худэлмэриие һайнаар табиха гээшэ һүүлэй үедэ олон мянган залуу худэлмэришэд, колхозниг уд һурагшад комсомолдо ороод байһан хадаань мүнөө үедэ түсгаар ехэ удхатай байна. Областной организацида бии байһан 17600 комсомолецуудһаа 9 мянга тухай гэхэ гү, али хахалһаа ехэнхинь һүүлэй үедэ, 1943—46 онуудай турша соо комсомолдо ороһон байгаа.

Бүгэдын мэдэһээр, комсомолой Центральна Комитет болбол политико-хүмүүжүүлгын худэлмэриие эмхидхэхэ асуудалнууд тушаа һүүлэй үедэ хэдэ хэдэн тогтоолнуудые гаргаба. Жэшээнь «Комсомол дотор политическэ гэгээрэлэй хэрэгые һайжаруулха тухай», «ВЛКСМ-эй ургалта ба шэнээр комсомолдо орогшодой дунда политико-хүмүүжүүлгын худэлмэриие һайжаруулха тухай», «Комсомольско кадрнуудые һурган бэлдэхэ ба һэльбэн бэлдэхэ система тухай» тогтоолнуудые гаргаһан байна. Эдэ бүхы тогтоолнууд хадаа дайнай хойто тээхи үеын шэнэ зорилгонуудтай зохилдуулан комсомол дотор политическэ худэлмэриин хэмжээ өөрөөнь үргэхэ хэрэгтэ зорюулагданхай.

Теэд Областной комсомольско организацида ВЛКСМ-эй ЦК-гэй эдэ шиидхэбэринүүд үшөө хангалтагүйгөөр дүүргэгдэнэ. Политико-хүмүүжүүлгын худэлмэридэ ехэхэн дутуунууд ба хазагайралтанууд бии байха юм.

Энээн дээрэһээ боложо, олонхи комсомолецууд комсомолой Устав ба программые мэдэнэгүй. Юрын политическэ грамотада һуралсаагүй байдаг. Комсомолой олонхи комитедүүд комсомолецуудай политическэ эрдэмдэ һураха яһала үргэн түсэбүүдые зохеодог аад, комсомолецууд гэнэһэ ядахын сагта нютаг дээрэхи районно газетэнүүдые саг үргэлжэ уншажа танилсаха тухай оролдоногүй. Баһа, һургуулинууд ба кружогуудые бии болгохо гэжэ бүхы анхаралаа табяад, хэдэн һара соо комсомольско суглаа хэдэггүй байһыень обсорлоггүй ушарнууд үзэгдэнэ. Гэхэ зуураа суглаан гээшэ комсомолецуудые һурган хүмүүжүүлхэ түйлай шухала формунуудай нэгэниинь мүн.

Политико-хүмүүжүүлгын худэлмэриие эрид дээшэлүүлээгүй сагтаа комсомольско организациин бүхы худэлмэриие үндэһөөрынь һайжаруулха ба тэрэнэй үүргые дээшэлүүлхын аргагүй.

Нүхэдүүд!

Манай орон сталинска шэнэ табанжэлэй түсэбые дүүргэхын түлөө тэмсэл хэжэ ороод, дайн сэрэг болоходонь таһалдуулагдаһан өөрынгөө хүгжэлтын зам дээрэ, социализмһаа коммунизмда шата дамжан орохо зам дээрэ дахяад гараба. Энэ зам дээрэ гараад байхадаа, маша ехэ экономическа зорилгонуудые шиидхэхын хажуугаар бидэнэй болбол манай арад зониие һурган хүмүүжүүлхэ тушаа, хүн зоной ухаан мэдэрэлдэ капитализмын үлэгдэлнүүдые үндэһөөрынь һалгааха болон манай советскэ идеологиие нэбтэрүүлхэ тушаа угаа ехэ худэлмэри хэхэ ёһотой байнабди. Энээн дээрэһээ, манай идеологическа худэлмэриин али тухай ехэ удхатай байһаниинь эли тодо болоно.

«Звезда» ба «Ленинград» гэжэ журналнууд тухай, «Драматическа театрнуудай репертуар тухай» «Большая жизнь» гэжэ кинофильм тухай партиин Центральна Комитедэй тогтоол гараһан тухай таанар мэдэнэт. Эдэ тогтоолнуудые гаргаад байхадаа, ВКП(б)-гэй ЦК болбол идеологическа худэлмэриин асуудалнуудта партийна организацинуудай бүлтанайнь анхаралые хандуулна гээшэ.

«Иимэ шиидхэбэри гаргахадаа, ЦК болбол идеологическа фронтые манай худэлмэриин бусад бүхы участогуудтай зэргэшүүлэн табиха гэһэн зорилготой байгаа» гэжэ нүхэр Жданов Ленинградска актив дээрэ хэлээ һэн.

Идеологическа худэлмэри тушаа ВКП(б)-гэй ЦК-гэй гаргаһан шиидхэбэри болбол тон түрүүн манай залуу үеын хүнүүдые һурган хүмүүжүүлхэ тухай партиин оролдолго гаргаһаниие харуулжа байһан хадаа, комсомолдо угаа ехэ удхатай байха юм. Тэдэ шиидхэбэринүүд хадаа Зощенко болон Ахматова мэтын мещанска үзэлтэй урандохеолшодой бэшэһэн «зохеолнууд» соохи дайсан харша идеологиин нүлөөнһөө манай советскэ залуушуулые халхалан аршалха болоно.

Конференци болбол дутуу дунда зүйлнүүдые түргэнөөр усадхажа, худэлмэришэн ба хүдөөгэй залуушуулай дунда илангаяа һургуулида һуража байһан залуушуулай дунда хүмүүжүүлгын худэлмэриин хэмжээниие эрид шууд дээшэлүүлхэ шухала байһан тухай мүнөө гаргаха шиидхэбэринүүд соогоо бүхы областной комсомольско организациин анхаралые хандуулха ёһотой. Юундэб гэхэдэ республикын һургуулинуудта һуралсалай-хүмүүжүүлгын худэлмэри дан муугаар табигданхай. Тээсгэн ВКП(б)-гэй Обкомой бюро энэ асуудалые зүбшэн хэлсэһэн байгаа. Дунда һургуулинууд, 7 жэлэй һургуулинууд болбол үсөөн ба муугаар һурагдаһан һурагшадые гаргана. Тэрээнһээ боложо вуз-ууд ба техникумүүдтэ студентнүүдые абалга дээрэ ехэхэн түбэг бэрхэшээл үзэдэг байнабди.

III. Малажалые дэбжүүлхын түлөө тэмсэлдэ комсомолецуудай хабаадалга

Республикын малажалые дэбжүүлхэ талаар табигдаһан зорилгонууд ба энэ шухала зорилгонуудые шиидхэлгэдэ комсомолецуудай хабаадалсаха тухай дэлгэрэнгыгээр хэлэхэ шухала.

Нүхэдүүд, малажал гээшэ манай республикын хүдөө ажалай гол һалбари болохо байһаниинь мэдээжэ. Дайнай болоһон жэлнүүдтэ энэ гол һалбаримнай хэдэ-хэдэн шалтагаан дээрэһээ манай арадай ажахын тон гээгдэнги һалбаринуудай нэгэниинь болоһон байха юм. Партиин Центральна Комитет болбол малажалые эрид шууд дэбжүүлжэ мэнэ һаяар Бурят-Монголые ашаг шэмэ ехэтэй малажалтай республика болгохо гэһэн айхабтар шухала зорилго бидэнэй үмэнэ табиба. Мүнөө хүртэр энэ зорилгые үшөө хангалтагүйгөөр шиидхэжэ байнабди гэжэ мэдэхэ хэрэгтэй. Манайда хамтын адуу малай тоо толгой хорохо ябадал мүнөө хүртэр үшөө зогсоогдоогүй байнабшуу.

Хамтын адуу малай иигэжэ хороһон зандаа байһанайнь гол шалтагаанууд юун бэ?

Энэ шалтагаанниинь хадаа олонхи колхозуудта малажалые хүгжөөхэ хэрэгтэ анхаралаа дан муугаар табидаг үхэр малай хойноһоо харуулһалгые хангалтагүйгөөр табидаг, адуу малаа үбһэ тэжээлээр хангаагүй, колхозой хамтын малай үхэжэ ба үрилтэдэ ороолго үшөө үргэлжэлжэ байһан ябадалнууд болоно.

Тиихэ зуураа малажалда үлэмжэ хэсүү бэрхэ сагынь үшөө урдамнай байһан тухай һанаха хэрэгтэй. Малажалда эгээ шэрүүн хатуу туршалга болодог сагынь үбэлэй ба хабарай һаранууд үбһэ тэжээл дутажа, айхабтар ехэ уршаг татадаг ябадал болоно.

Малажалай уруугаа орожо, үхэр малай хорожо байһан ябадал республикын бүхы колхозуудта үзэгдэнэ гэжэ хэлэхэ болоо һаа буруу болохо аабдаа. Һүүлэй жэлнүүдтэ тон олон колхозуудта малажалынь бүхэжэһэн ба дэбжэһэн байха юм. Зүгөөр нилээд олон колхозуудта һайн тээшэ хубилалта болоогүй үхэр малай үхэл гарзашье, тэлэниие үрихэ мунайдаха ябадалшье түл абалгын хоролтошье үргэлжэлжэ байһан зандаа.

Малажалые дэбжүүлхын түлөө тэмсэлдэ республикын комсомольско организациин үмэнэ ямар тодорхой зорилгонууд табигдаха байнаб?

Нэгээр, комсомольско организацинууд сэхэ колхозно малажалай фермэнүүдтэ худэлмэрилхөөр эрхим комсомолецууд ба комсомолкануудые эльгээхэ ёһотой. Энэ хадаа илангаяа малай үбэлжэлгын үедэ шухала хэрэгтэй.

Хоероор, комсомольско организацинууд түрүү малшадай үнэтэ һайн дүй дуршалые олоной дунда үргэнөөр тарааха, түрүүшүүлэй тооень олошоруулха зэргэтэй.

Гурбаар, комсомольско организацинууд комсомольско-залуушуулай малажалай жэшээтэ фермэнүүд ба бригадануудые байгуулха ябадалые үргэлжэлүүлхэ, колхозно малажалые залуушуул болон пионернүүдэй шефтээ абалгые дэлгэрүүлхэ ушартай.

Баһа, колхозно комсомольско организаци бүхэн өөһэдынгөө колхозой эрхэ байдалда нийтын колхозно малажалые дэбжүүлхэ ба улам саашань бүхэжүүлхэ тодорхой хэмжээ ябуулгануудые зохеогоод, саг үргэлжэ бэелүүлжэ байһань шухала.

IV. Комсомолые ударидаха партийна хүтэлбэриие бүхэжүүлхэ

Нүхэдүүд!

Комсомольско организацинуудай худэлмэридэ бии байһан дутуу дунда зүйлнүүдые усадхажа, партиин табиһан ехэхэн шэнэ зорилгонуудые амжалтатайгаар шиидхэхын тулада комсомольско организацинуудые ударидаха партийна хүтэлбэриие эрид шууд бүхэжүүлхэ шухала.

«Партиин хүтэлбэри үгэжэ хангаха гээшэ комсомолой бүхы худэлмэридэ эгээн гол ба эгээн шухала хэрэг мүн»—гэжэ нүхэр Сталин хэлэнэ.

Областной комсомольско организациин худэлмэридэ дутуу дунда зүйлнүүдэй бии байһан ушарынь хадаа партиин областной комитедэй болон илангаяа городской, районно комитедүүдэй зүгһөө комсомолдо партийна хүтэлбэри үгэхын талаар ехэхэн дутуунуудай бии байһыень гэршэлнэ.

Партиин Областной комитет гээшэ комсомолой обкомой худэлмэриие анхараагүй гэжэ хэлэжэ болохогүй. Комсомолой Обкомой худэлмэри тухай асуудалые бюро дээрэ нэгэнтэ бэшэ зүбшэн хэлсээд ВЛКСМ-эй Обкомой өөрынь худэлмэридэ ба мүн тэрэшэлэн комсомолой аймагуудай ба районно комитедүүдэй дутуу дунда зүйлнүүд тухай ВЛКСМ-эй обкомой секретарьнарта заажа үгэһэн байхабди.

Теэд ВКП(б)-гэй Обкомой гаргаһан энэ тогтоолые комсомолой областной комитет ба тэрэнэй секретарьнар тон муугаар дүүргэнэ гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй.

Партиин областной комитедэй бюро болбол комсомолой ажал худэлмэриин асуудалнуудта хайшан гээд анхаралаа табиха хэрэгтэй байһан тухай Кабанскын ба партиин бусад айкомуудта эли тодо һургаал болохын тулада комсомолой Кабанскын айкомой секретариин элидхэлые зориюта зүбшэн хэлсэһэн байна. Теэд мэдэн гэхэдэ, партиин Кабанскын айком тэрэ һургаалые ойлгоодүй ба өөрынгөө аймагай комсомольско организациин худэлмэриие мүнөө хүртэр һайнаар хүтэлбэрилнэгүй.

Партиин областной комитет болбол комсомольско организациин хүтэлбэриие һайжаруулха, обкомой таһагуудай зүгһөө комсомолой обкомдо ехэхэн туһаламжа үзүүлхэ ба тэрээнтэй хамта комсомольско организацида ажал хэрэгүүдэй ямар байһанай түлөө ехэхэн харюусалгые городской, районно ба аймагуудай комитедүүдһээ эрихэ байһаниинь, партийна организаци бүхэн комсомольско организациин худэлмэридэнь бодото туһаламжа үзүүлхэ ба үдэр бүридэ хүтэлбэрилхэ ёһотой байһаниинь эли тодо байнабшуу.

Гэхэтэй хамта, комсомолецууд өөһэдөө, комсомольско организацинуудай хүтэлбэрилэгшэд партийна органуудта ходо хандадаг, комсомольско ажабайдал ба худэлмэриин шухала асуудалнуудые партийна организацинуудай үмэнэ табидаг болохонь партийна болон комсомольско организацинуудай хоорондохи холбоо барисаань улам бүри бэхи барисаатай болохо байһаниинь шухала.

Комсомольско организацинуудай хүтэлбэридэ мүнөө үедэ хэдэн олон шэнэ кадрнууд ороод байна, хүтэлбэрилхы худэлмэриин дүршэлтэй болоогүй олон нүхэд дэбжүүлэгдэлхэй. Тиимэ хадань энэ шэнэ актив тухай партийна организацинуудай зүгһөө саг үргэлжэ анхаралаа табиха ба туһаламжа үзүүлхэ ёһотой.

Эндэ хэлэхэ юумээ дүүргэхэ дээрээ, би болбол областной комсомольско организаци өөрынгөө үмэнэ табигдаһан зорилгонуудые нэрэтэй-түрэтэйгөөр дүүргэхэ юм, областной партийна организациин ударидалгаар ябажа, өөһэдынгөө зэргэнүүдые бүхэжүүлхэ ба Сталинска табанжэлэй түсэбые дүүргэхын түлөө тэмсэлдэ шэнэ илалтануудые түйлаха замаар бүхы залуушуулые өөһэдынгөө хойноһоо дахуулха юм гэжэ этигэхэ байһанаа партиин областной комитедэй үмэнэһөө мэдүүлхэ һанаатай байнаб.

Ольга Серова

1.

Байгалые шэнжэлгын түүхэ

Манай алдарта нуур тухай эндэ хэлэгдэхэ байна. Энэ нуурые Сибиринн поэт Д. П. Давыдов гэгшэ «гайхамшагта далай, нангин Байгал» гэжэ өөрынгөө бэшэһэн дуун соо нэрлэһэн байна.

Танай дунда олон хүнүүд Байгалые тойроһон түмэрзамаар ябахадаа, өнэ нуурай һүр жабхаланиие һайшаан хараһан байхат. Мүн олон хүнүүд Байгалай эрьеэр ябажа үзэһэншье байха. Теэд манай Зүүн-Сибириин энэ агууехэ уһанай һабын гайхамшагта түүхые, тэрээнэй онсо шухаг баялигые хүн бүхэн хүсэд мэдэдэггүй байна.

Хүн зон эртэ урда сагһаа хойшо Байгалые һонирходог байгаа. Жэшээлэн хэлэбэл, 2100 жэлэй урда түбэдэй нэгэ зохеол дотор энэ нуур тухай дурдаһан байна. Мүн хитадай хуушан зохеолнууд ба монголой Санаан-Сэсэнэй бэшэһэн угай бэшэг дотор Байгал тухай хэлэгдэнэ.

Гэбэшье, анха түрүүн 1667 ондо Алексей хаанай указаар тэрээнэй түшэмэл сибирьскэ воевод Петр Годунов гэгшэ Байгалай дүтэрхы зурагые хэһэн байна, тэрээнэй һүүлээр ородой алдарта картограф Семен Ремизов гэгшэ энэ нуурай тодорхой зураг бүүлгажа абаһан байха юм. Ородой элшэн сайд Николай Спафарий гэгшэ Москваһаа Бээжэн ошожо ябахадаа Байгал далай тухай нилээд тодорхойгоор бэшэһэн байха юм. Алдарта мэргэн натуралист Петр Симон Паллас гэгшэ (1769-1773 онуудта) агууехэ аян замда ябажа байха үедөө Байгал нуурые зураглан харуулһан байна. Тэрээнэй һүүлээр эрдэмтэ Георги гэгшэ Байгал тухай нилээд тодорхой мэдээнүүдые үгэһэн байха юм. Үнгэрэгшэ зуунай 60-аад онуудта зоолог Герстфельд гэгшэ Байгалай амитанай аймагые шэнжэлһэн байгаа тус экспедициин хүдэлмэрилэгшэ Маак халаа Байгал сооһоо хорхойнуудай хэдэн олон шэнэ зүйлнүүдые анха түрүүн олоһон байна.

Хэды тиимэ болбошье эдэ бүгэдэ халаа Байгалые шэнжэлхэ гэһэн түрүүшын туршалтанууд мүн байһан юм. Еһотой шэнжэлэгшэд энэ нуурта үшөө ерээгүй байгаа.

Байгалай үмэнэхи эгээ үндэр уула шэлэнүүдэй нэгэн болохо Хамар дабаанай хормойдо, Байгалай баруун-урда эрье дээрэ байдаг Култук тосхоной зон 1868 оной үбэл етэ һонин юумэ хараһан байна гэбэл. Байгал далайн мүльһэн дээгүүр урдань үзэгдөө харагдаагүй хоер хүнүүд, дээрээ обоотой бүтүү шарга урдаа түлхижэ ябаба.

Эдэ хоер хүнүүд 40 градус хүйтэндэ соолго малтажа, тэрэ соолго урагаа жэгтэй һонин приборнуудые түмэр аргамжаар уһарүү табяад, Байгалай оерһоо олон тоото элдэб үгын хорхой шабхайнуудые татажа гаргадаг байһан юм.

Нютагай зониие иимэ ехээр гайхуулһан энэ жэгтэй һонин хүнүүд хэн байгааб?

Тэдэнэр халаа Байгалые анха түрүүн шэнжэлэгшэд польско эрдэмтэд натуралистнууд зоолог Бенедикт Иванович Дыбовский ба тэрээнэй дүтын хани нүхэр мүн зоолог Виктор Годлевский гэгшэд байһан юм. Тэдэ эрдэмтэд болбол Польшын революционно восстанида хабаадалһанайнгаа түлөө холын Сибирь орон зарагдаһан хүнүүд мүн байгаа.

Эдэнэр болбол айхабтар үсэд шанга ба эрэлхэг хатуу зоригтой хүнүүд байһан юм, иимэд түлөөлөө хаанта засагай ноед һайдай муухай хүшөөлтэнүүдые дабажа, Байгалай эрьеын Култук тосхондо байралха эрхэ оложо шадаһан байна. Научна шэнжэлэлгын халуун элибхилэ зүрхэ сэдьхэлээ эзэлэгдэһэн эдэ хоер залуу эрдэмтэд Байгал далайе шэнжэлхэ ябадалда бүхы хүсэ шадалаа үгэһэн байна. Өөрынгөө эхэ ороноһоо холо түрэл хани хүнүүдһөө таһарһан, эдэ «гүрэнэй гэмтэд» зоригоо мохоогүй, абари зангаа лорьйтоогүй, харин өөрынгөө шэнжэлэлгын хүдэлмэридэ бүхы хүсэ шадалаа үгэжэ дэлхэйн наукада сэгнэшэгүй ехэ аша габьяа үгэжэ шадаһан байна. Энэ хүдэлмэриин шанга хэсүү бэрхэшээлнүүд тэдэниие сухарюулдаггүй, харин улам ехэ зориг оруулдаг байһан юм. Тэдэнэр хадаа научна асуудалые шиидхэхэдээ үнэхөөр үнэн бодото байдалһаа үндэһэлдэг байһан байна. Байгал болбол научна ба ажахын талаар Россида ямар ехэ удхашанартай ба аша туһатай байһаниие тэдэнэр һайн ойлгоһон байгаа.

«Эндэхи уул зоной нангин далай гэжэ нэрэлдэг Байгал болбол үнэхөөрөө һүр жабхаланта нуур байгаа—гэжэ Дыбовский бэшэһэн байна.—Ямар нэгэн түүхэ домогой нюуса далда юумэнтэй, ямар нэгэн ойлгогдошогүй аюул һүрдэлгэтэй энэ нуурые хүн бүхэн холбодог байһан юм. Зунайшье сагта уһан дээгүүр үбэлэйшье сагта мүльһэн дээгүүр энэ нуурые шэнжэлхэеэ бидэнэй ошохо бүхэндэ тэндэхи зон бидэниие айхабтар ехэ аюулда зайлашагүй орхоео байнат гэжэ хододоо зүгнэн хэлэдэг байгаа. Тэрэ байтагай, Байгал тухай тэрэ үеын научна мэдээнүүд соо жэгтэй олон хашша зүйлнүүд элбэг байһан юм, жэшээлхэдэ, нэгэн талаһаа энэ нуур соо загаһанууд элбэг ба нэгэн доро 50.000 омульнуудые татажа гаргадаг газарнууд бии юм гэжэ баталан хэлэбэшье, нүгөө талаһаа, Байгалда доодо шатын амитад хорхой шабхайнууд огто үгы юм гэһэн һанамжа хэлэгдэдэг байгаа, теэд, загаһад гээшэ иимэд хорхой шабхайнуудаар хоолложо ябадаг хаям. Иимэлэ тэрэ үеын эрдэмтэд болбол Байгал нуурта доодо шатын амитад айхабтар хомор гэжэ тоолодог байһаниинь лабтай».

Ушар юуб гэбэл, Дыбовскиин ерэхэһээ урда, Байгал далай олон тоото эрдэмтэдэй ухаан сэдьхэлые эзэлдэг байһан болобошье, тус нуурые тон халимгайгаар ба хүсэд бэшээр шэнжэлһэн ба бэшэжэ харуулһан байха юм. Жэшээнь Польшын эрдэмтэдэй Сибирьтэ ерэхэһээ 10 жэлэй урда Ородой Географическа Обществын экспедици Байгалые шэнжэлһэн байна. Тус экспедицидэ хабаадалсаһан алдарта зоолог Густаб Раддэ гэгшэ Байгал дээрэ нэгэ хэды шэнээн байһанайнгаа һүүлдэ Байгалай уһан соо доодо шатын амитад тон хомор ба тус нуурай оеорто тиимэ амитад огто үгы гэһэн тон эндүү тобшолол гаргаһан байгаа. Энэ эндүүрэлтэ һанамжа болбол үнгэрэгшэ зуунай 60-аад онуудһаа хүртэр ба Бенедикт Дыбовский ба Виктор Годлевский хоерой зохеолой гараха хүртэр зүб дээрэ тоологдожо байһан юм.

Дыбовский ба Годлевский хоер Култук ерэһэн дарыгаа туһаламжа эрижэ Императорска Географическа Обществын Сибирьскэ таһагта Иркутскада хандаһан байна. Теэд, тус Обществын хүнүүд Густав Раддын һанамжые зүб гэжэ тоолодог байһан түлэдөө, «эдэ һанамжануудые үнлэһэ барижа, Императорска Географическа Обществын Сибирскэ таһаг болбол манда туһаламжа үгэһэнэй хэрэггүй гэжэ тоолоһон байна, тиимэлэ бидэнэр өөрынгөө түрүүшын шэнжэлгэнүүдые гансал өөһэдынгөө хүсөөр, өөрынгөө зөөреэр, сэхынь хэлэхэдэ ямаршье зөөригүйгөөр хэһэн байнабди...

... Манай хэрэг бүтэхэгүй гэжэ Иркутска дээрэ манда хэлэдэг байһаниие анхаралдаа абангүй би. Виктор Годлевский хоер загаһанай элбэг газарта доодо шатын амитадай зүйлнүүдые мүн баһа элбэгээр олохо байхабди гэжэ найдажа Култугта ерэһэн байгаабди.

Теэд, юуб? 1868 оной үбэл мүльһэн дээрэ өөрынгөө шэнжэлгэнүүдые һаяхан эхилээд байһан дарыгаа доодо шатын амитад болохо олон түрэлэй хорхой шабхайнууд айхабтар элбэг дэлбэг байһаниие олоһон байнабди» гэжэ Дыбовский өөрынгөө биографи соо бэшэнэ.

Эдэ эрдэмтэд өөрынгөө шэнжэлгэнүүдые гол түлэб үбэлэй сагта ябуулдаг байһан юм. Энэнь тэдэнэй шэнжэлгын хүдэлмэриие нилээд хүнгэн болгодог ба хүсэ шадал ба зөөриин гаргашые багаар хэрэглэдэг байһан байна. Нютагай зониие гайхуулһан тэдэ эрдэмтэдэй обоотой бүтүү шаргань үнэн дээрээ тэдэнэй мүльһэн дээрэ байралдаг эшэгы гэр мүн байгаа. Һүнинь Байгалай шанга һалхинда хиидэжэ арилшахагүйн түлөө тэдэнэр өөрынгөө лаборатори ба байра болохо энэ гэрээ далайн уһанда бархаг хаяжа бухэлдэг байһан юм.

Эдэ үсэд хатуу зоригтой эрдэмтэдтэ тэдэнэй шэнжэлгын түрүүшын үедэ хэншье туһалдаггүй байгаа: шухала хэрэгтэй шэнжэлгын приборнуудшье, суднашье гэдэгдэ байгаагүй,—«гансал Виктор Годлевскиин юрэ буса хүсэтэй байһан ба эсэшэ сусашагүйгөөр хүдэлмэрилдэг байһанай ашаар, илангаяа, шэнжэлгынгээ хүдэлмэридэ хамаг бүхы зүрхэ сэдьхэлээ табижа оролдог байһанай ашаар бидэнэр Култукта ерэһэнэйнгээ түрүүшын жэлдэ айхабтар ехэ үрэ гаргаһан байнабди»—гэжэ Дыбовский мэдэрэн бэшэнэ.

Ородой Географическа Общество болбол Раддын теориин буруу байһаниие одоол һая мэдэбэ. Өөрынгөө эндүүрэлые заһаха хэрэгтэй боложо, тус общество болбол Дыбовский ба тэрээнэй нүхэртэ яаража туһаламжа үзүүлжэ эхилһэн байха юм.

Дыбовскиин шэнэ ололтонууд болбол хүн зониие айхабтар ехээр гайхуулһан байна. Тэдэнэр халаа бүхы дэлхэй дээрэ мүнөө хүртэр үзэгдөө дуулдаагүй амитанай аймагай олон тоото тон шэнэ зүйлнүүдые наукада оложо үгэһэн байгаа. Тэрэ байтагай нуурай лабһагүй уһанда амидаран байжа яашье болохогүй гэжэ һанагдадаг амитанай зүйлнүүдые Байгал сооһоо тэдэнэр олоһон байна. Дэлхэйн наука гайхахын ехээр гайхаба. Губканууд, далайн бокоплавнууд, полихат хорхойнууд, диатомово замагууд, үхэр жараахайнууд болбол гансал далайн ба океанай дабһатай уһанай оеорто амидардаг зүйлнүүд гээшэ гэһэн бата һанамжанууд тон буруу болоһон ба эдэ зүйлнүүд Байгал нуурай лабһагүй уһан соо амидардаг байһаниинь тодорбо. Энэ ушар хадаа наукада ехэһэн шууяа татаһан байха юм. Дыбовскиин научна амжалтануудые дүүрэнээр мэдэрхэ баатай болобо. «Байгалые наукада Дыбовский оложо гаргаба», —гэжэ тэрэ үедэ эрдэмтэд хэлсэдэг болоһон байгаа. Тиигээд байһан үедэ, Байгалай амитанай аймаг тон үгытэй юм гэһэн Раддын һанамжанuудые дундаханшье эшхэбтэр болоһон байгаа. Ушар юуб гэбэл, Дыбовскиин шэнжэлгэһээ урда Байгал дээрэ минин 6 зүйлэй хабшаахайн түрэлтэй амитад байдаг юм гэжэ һанагдадаг байһан аад Дыбовскиин шэнжэлгээр 191 зүйлэй хабшаахайн түрэлтэн олдобо, 5 зүйлэй гэртэ-хорхойнуудай оронд 40 зүйлэй гэртэ-хорхойнууд элирбэ, 13 зүйлэй загаһанай оронд 21 зүйлэй загаһанууд олдобо. Тэрээнһээ гадна эдэ эрдэмтэд халаа Байгалай оеорто хүртэшэгүй юм гэһэн һаналые бутасохижо, тэрэ үеын эгээ гүнзэгые хэмжэжэ, 1273 метр гэжэ олоһон байна.

Тиибэшье эдэ эрдэмтэд ганса Байгалые һонирходог байгаагүй. Тэдэнэр халаа бүхы Зүүн Сибириие ба Алас Дурнадые шэнжэлхэ гэжэ бүхы һаналаа табиһан байна.

Байгал дээрэ өөрынгөө шэнжэлгэнүүдые гол түлэб дүүргээд байхадаа, Дыбовский болбол Уссурийскэ хизаар, Амур, Аргунь мүрэн Маньчжури ба Япон далайнуудта ошоһон байна. Эдэ ехэ шэнжэлгэнүүдые хэһэнэйгээ һүүлдэ дээгэ дурсагдагша тон багаар шэнжэлэгдэһэн хизаарай айхабтар олон тоото амитанай зүйлнүүдые суглуулһан ба шэнэ научна зохеолнуудые бэшэһэн байха юм. Алас Дурнадаар ябаһанайгаа һүүлдэ Дыбовский ба Годлевский 1876 ондо Байгалдаа дахин бэхэржэ ерэһэн байна. Эдэ оной хабар Ангар мүрэнэй эхиндэ өөрынгөө бодэрэлгэнүүдые хэжэ байһан тэдэ хоер эрдэмтэдые Байгалай зон харадаг болоо һэн.

Тэрээнэй һүүлээр Дыбовский хэдэн жэл соо Сибирь ба Камчаткые шэнжэлһэн байха юм. Эдэ холын хизаарта ябаха үедөө 20 гаран научна зохеолнуудые бэшэбэ. Багаар шэнжэлэгдэһэн эдэ оронуудые шэнжэлхэ ябадалда бүхы сэдьхэлээ табижа, үнэн зүрхэнһөө оролдоһон ба наукада айхабтар ехэ аша габьяа үзүүлһэнэйнь түлөө тэрэ сагай эрхимэй эрхим хүнүүд Дыбовскиие тон ехээр сэгнэдэг болоһон байгаа. Энээн дээрэһээ, Дыбовскиие зарлагдаһаань сүлөөлжэ, урданайнь дүүгэн эрхые тэрээндэ бусаажа үгэхэ гэһэн олониитын һанамжа гараһан байна. Удаашьегүй 1876 ондо Дыбовскоидо эхэ орондоо бусахыень зүбшөөбэ.

(Үргэлжэлэлынь хожом гараха).

Парламент нээлгэн дээрэ король Михай гэгшэ үгэ хэлэбэ

БУХАРЕСТ, декабриин 1. (ТАСС). Мүнөөдэр Бухарестдэ 9 жэл соо забһарлаһанай һүүлээр баярай оршон байдал соо король Михай I гэгшын байхада парламент нээгдэбэ.

Парламент нээгдэхын урда тээ патриарша һүмэндэ баярай ёһоор бурханда мүргэлгэ болобо.

Парламентын зал соо правительствын состав, английска ба американска миссинүүдһээ бусад дипломатическэ корпус, румынскэ ба гадаадын хэблэлэй олонтоото түлөөлэгшэд байлсаба.

«Историческэ» партинуудай депутадууд парламентын нээлгэн дээрэ байлсабагүй.

Советскэ Союзай элшэн сайд С. И. Кавтарадзе, Союзна хиналтын комиссиин түрүүлэгшын орлогшо генерал-полковник Сусайков, генерал Забелин гэгшэд баһа байлсаба.

Король Михай гэгшын үгэ хэлэлгээр заседаниинь нээгдэбэ. Парламент болбол удаан саг соо забһарлаһанай һүүлээр дахин суглараба гэжэ тэрэ тэмдэглэбэ. «Гитлеровскэ Германида ба тэрэнэй союзнигуудта эсэргүү байлдаанай полинууд дээрэ өөһэдынгөө ами бэеэ орхеошодто ба румынскэ армида манай Эхэ оронломнай эрхэ сүлөө ба бэеэ даанги байдалые бусаажа үгэһэнэйнь түлөө» баярые хүргэжэ, королиин өөрынгөө үгые үргэлжэлүүлһэниинь халаа: «советскэ алдарта армита ба хойто Трансильванида манай арадые сүлөөлхын түлөө ба бүхы арадуудые сүлөөлхын түлөө манай ороной территори дээрэ амяа алдаһан тэрэ армиин геройнуудта манай халуун мэлэрэлые мэдүүлнэб. Шэнэ парламент халаа дайнай үйлхарта хохидолнуудые усадхаха ба манай гүрэниие энхэ амгалан ба хүсэн түгэс үндэһэ һуури дээрэ байгуулха гэһэн хүндэ зорилготой юм».

Тэрэнэй һүүлээр король Михай гэгшэ шажан шүтэлгын ба национальна илгаагүйгөөр манай ороной бүхы гражданuудай адли тэгшэ эрхэтэйгээр ба сүлөөтэйгөөр хүгжэхэ ябадалые хангахын тулада хэхэ хэдэн законодательнэ ба захиргаанай хэмжээнүүдые абаһан Петру Гроза гэгшын правительствын ажалябуулга тушаа тодорхойлон хэлэбэ. Тэрэшэлэн румынскэ арадай материальна бэрхэшээлнүүдые хүнгэдхэһэн, правительстваар ябуулагдаһан аграрна реформ ба бусад экономическа хэмжээ ябуулганuудай шухала удхашанартай байһаниие зааба.

Парламентын мүнөөнэй сессиин зүбшэлгэдэ табигдаһан хуулиин проектнүүд тушаа хэлэхэ зуураа, король болбол хүндэ ажаүйлэдбэридэ, тэрэшэлэн байгаалиин баялигуудые хүсэтэйгөөр ба шадамараар ашаглаха ябадалда тусгаар удхашанар олгогдохо гэжэ мэдүүлбэ. «Үмсөөрөө гаргагдаһан үүсхэл болбол манай ороной хамтын хэрэгсэлые ба үйлэдбэриин ангинуудай хэрэгсэлнүүдые хараандаа абажа, налоговой таарамжатай политикые ябуулха ба кредит үгэхэ үнэн зүйтэй политикоор урмашуулагдаха байна. Хилын саанахидтай эд товарые андалдаха ябадал эдибхитэй болгогдохо. Гүрэнэй финансуудай амгалан һайн үндэһэ һууринууд тогтоогдохо»—гэжэ хэлэбэ.

Румыниин галаадын политикэ тухай король иигэжэ хэлэбэ: «Румыни болбол бусад оронуудтай эб найрамдалта харилсаае бэхижүүлхэ политикоео хэлбэришэгүйгөөр саашань үргэлжэлүүлхэ байна. Манай гол анхарал оролдолгомнай, энээнһээ урдахида адли, Советскэ Союзтай нарин нягтаар эб найрамдалта ба хани барисаатай харилсаагаа сахин байлгаха ба хүгжүүлхэ ябадал мүн болоно.

Минии правительство хадаа Великобритани США, Франци ба бусад эб найрамдалда дуратай оронуудтай политическо-экономическэ ба культурна харилсаануудые хүгжөөхые эрмэлзэхэ байна.

Манай хүршэ оронууд болохо, Болгари, Югослави, Чехословаки ба Венгритэй эб найрамдалай харилсаануудтай байха хэрэгтэ тусгаар анхарал табигдаха байна».

ХУУРМАГ ЮУМЭ ХЭЖЭ, КОЛХОЗОЙ ЗӨӨРИИЕ ҮРИИНЭ

Бичурын аймагай Зүганай сомоной Крупскаягай нэрэмжэтэ колхоз эмхидхэгдэһэнһээ хойшо 16 жэл болоо. Энэ үе соо тус колхоздо нилээдгүй олон хүтэлбэрилэгшэд һэлгэһэн байха юм. Тэдэнэй зарим нэгэниинь артелиин ажахые хүгжөөхэ ябадалда үнэн сэхээр оролсоһон байхадань, зариманиинь али нэгэн аргаар ниитын зөөриие хулгайлан һүрэг ехээр хорооһон байнад.

1945 ондо колхозой правлениин түрүүлэгшэ Тарбаев, счетовод Аршанов гэгшэд өөһэдөө мэдэжэ, аяар 13 толгой эбэртэ боло мал, 90 толгой хони ямаа гаргашалһан байха юм. Тэдэнэр артелиин адуу малые гаргашалхадаа, колхознигуудай ажалай нэмэлтэ түлбэридэ абаха малье хүсэл үгэдэггүй, мүн элдэб хуурмаг акт зохёолог байгаа. Жэшээлхэдэ артелиин хэрэгсэлдэ зорюулан 18 толгой хони гаргашалжа, тус бүридэнь акт зохеохо зуураа, 12 акт дээрэнь нэгэ нэгэ толгой хони нэмжэжэ тооень заһаад, хамта 12 хони үлүү гаргажа, өө эдынгөө хубиин хэрэгцээлдэ абаһан байба. Эбэртэ боло малай талаар мүн энэ мэтын хуурмаг мэдээ зохёожо, 469 килограмм мяха үбэршэлһэн байха юм. Колхознигуудай ажалта үдэртэ 66 хони хубаажа үгэһэн аад, 120 хониин үгтэбэ гэһэн документ хэһэн байна.

1946 оной модо бэлэдхэлэй түсэбые дүүргөө гэһэн справка абахын тулада Шулуутайн леспромхоздо хоер мори эдилгэ үгэһэн байна. Энээн шэнгеэр, мүн колхозой мүнгэн зөөри, үрһэ хүрэнгэ мэтэ ниитэдгүй ехээр үрилөө.

Энээнһээ урда Бичурын аймгүйсэдкомой түрүүлэгшэ байһан Ц. Семенов гэгшэ 1944 ондо энэ колхозой правлениин түрүүлэгшэ байһан юм. Тиихэ зуураа, колхоздо ехэхэн үри зээлитэй болоһон байба. Теэд, Семеновой энэ үри али болохоор далдалагдаһан байшоо. Тэрэнэй олоһон 534 ажалта үдэрые 880 болгожо заһаһан байба. Гадна, Семенов болбол колхозһоо олон килограмм мяха, тоһо мэтын продуктнуудые абаад, тэрэнэй түлөөгүй байха юм.

Семенов ба Тарбаев гэгшэд колхознигуудай һуужа байһан гэрнүүдые талха мяхаар андалдажа мүн мүнгөөршье худалдан абажа, газогенераторна тракторай түлишэдэ хэрэглэһэн байгаа. Энээнһээ болоод мүнөө нэгэ гэртэ 2-3 бүлэ айл ажаһууна.

Энэ колхозой 1943-1944 онуудай хэрэг хүтэлбэриин дансанууд зорюутаар үгы хэглэһэн байна. Колхозой счетовод Аршанов гэгшэ 1946 ондо өөр дээрээ 100 ажалта үдэр үлүү бэшэһэн байхаһаа гадна, албан тушаалаа хэтэрүүлэн хуурмаг документнүүдые зохёожо ниитын мүнгэн зөөридэ ехээр үрилгэ хэһэн байха юм.

Семенов ба Тарбаев гэгшэд өөһэдынгөө гэмээ ябадалые нюуха далдалхын зорилгоор, колхознигуудай шүүмжэлэлгые хабшадаг байгаа. Семенов гэгшэ артелиин член Ендон Цыбиковай гэртэ, мүн колхозник Найданова ба бусадые элдэбээр айлгаһан байха юм.

„Колхозуудта хүлөө ажалай артелиин Уставые эбдэһэн ябадалнуудые усадхаха хэмжээнүүд тухай“ правительство ба партиин тогтоол хадаа колхозно ниитын зөөриие үригшэдые хуулиин харюусалгада хабаадуулхые уялгална. Тиимэдэ ВКП(б)-гэй Бичурын айком, аймгүйсэдком болбол Крупскаягай нэрэмжэтэ колхозой зөөриие хуули бусаар үриһэн гэмтэ хүнүүдтэ шанга хэмжээ абаха еһотой байгаа. Гэбэшье, һаяхан айкомой бюро гансал Тарбаев ба Аршанов гэгшэдые хэлсэн, тэдэнэрые хүдэлмэриһээнь сүлөөлжэ, партиһаа гаргаад, харин Семеновой хэрэгые харангүй орхижорхиһон байха юм.

И. Савин.

Правительствын тогтоолые бэелүүлнэгүй

„Ород алфавит дээрэ зохёогдоһон бурят-монгол үзэг бэшэгтэ арад зониие һургаха хэмжээнүүд тухай“ БМАССР-ай Министрнүүдэй Соведэй ба ВКП(б)-гэй Обкомой тогтоол гарагдаһаар һэра хүлүүтэй саг үнгэрбэ. Гэбэшье, Мухар-Шэбэрэй аймагай, Суулэйн сомоной Лениной, Сталинай ба Молотовой нэрэмжэтэ колхозуудай правленинүүд, мүн тус сомоной Совет энэ тогтоолые бодото хэрэг дээрэ бэелүүлхын тула ямаршье хүдэлмэри хээгүй байнаар.

Тус тогтоолой ёһоор 1946 оной декабриин 1 хүртэр ород алфавит дээрэ үзэг бэшэг мэдэхэгүй бурят зоной тодорхой бүридхэл хэхэ байһан аад, мүнөө хүртэр энэ хүдэлмэриие захалаагүй нобшоржо байна.

Ж. Цыбанов.

Францийн коммунистическэ ба социалистическэ партинуудай делегацинуудай сед ни тухай коммю[нике]

ПАРИЖ, декабриин 1. Т[АСС]. Французска коммунистическэ [ба] социалистическэ партинуудай [деле]гацинуудай ноябриин 30-да б[олоһон] үнгэрһэн заседаниин һүүлээр [хэлэ]жэ хэлэгдэһэн коммюнике то[лоо]доһон байна гэбэл:

«Коммунистическэ ба соц[иалис]тическэ партинуудай делега[цинууд] депутадуудай палатада но[ябриин] 30-ай субботодо уулзаба. [Социа]листическэ партяар томил[огдоһон] комисси хадаа коммунист[ическэ] партиин түшэглэхэеэ һанаһан [...]хиин хилэ хизаарнууд тухай, [прави]тельствын ажалябуулгын туш[аа] партяар оруулагдаһан про[грамма] тухай, энэ программын [...] хэмжээнүүд ба правлениин [...] дуршэлнүүд тухай асуудал [...] табиба. Правительствэнэ по[...] ямар политическэ оршон бай[...] шиидхэгдэхэ еһотойб гэһэн [...]гөө һанамжануудые коммуни[стическэ] кэ делегаци өөрынгөө талаһа[а] хэлээд, түрүүлэгшын элдэб т[...]нуудай хоорондоо хайшан [...] бэе бэедээ дулдыдажа бай[...] тойб гэһэн асуудал тушаа т[...] Хоер делегацинууд өөһэд [...] доо хэлсэгдэһэн информаци[...] дэ-өөһэдынгөө партинуудта м[...]хэ байна. Хэлсээнүүдэй иимэ [...] байхадань, социалистическэ [ба ком]мунистическэ делегацинууда[й] нэгэн шэнэ заседани ха[...] даагүй. Хэрбээ шухала гэжэ [...] юм һаа, эдэ хоер партинууд[ай] тэлбэрилэгшэ комитедууд [...] өөһэдынгөө позицинуудые ту[...] тань тодорхойлжо хараха [...] байнад.

Зольфагариин бандану[уд] Зенджанда оробо

ТЕГЕРАН, ноябриин 28. (Т[АСС]). «Кейхан» гэжэ газетын мэд[ээгэй] ёһоор ноябриин 26-да 2000 [...] Зольфагариин зэбсэгтэ [...] Зенджанда оробо гэнэ.

„Б. М. Үнэн“ газет[ын] редакцида ерэһэн бэш[эгээр] хэмжээ абтаба

Мухаршэбэрэй аймагай З[...] сомоной эхин һургуулинууд[ые] шанарые талха хилээмэр т[...]ряагүйгөөр хангаха ябадал [...] мууса ябуулагдана. Энэ ябадал[ые] усадхахын тула аймгүйсэдко[м...] дэн шиидхэбэри абаһан бай[...] Теэд, мүнөө хүртэр талха хи[лээмэ] хангаха хэрэг һайжаруулаа[гүй] байһаар,—гэжэ манай ред[акци]дэ хүдөө бэшэгшэ бэшэһэн юм.

Тус статьягай үндэһөөр [...] үзэхэдэ, тэндэ хэлэгдэһэн [...] дунданууд элирүүлэгдэжэ, [...] хүнүүдтэ хэмжээ абтаба. А[ймгай] худалдаа-наймаанай таһагые[н даагша] нүхэр Васильевта аймгү[йсэдко]мой зүгһөө хатуу выговор со[...]добо. Шаралдайн сельпогой [түрүү]лэгшэ хүдэлмэриһөө сүлөөл[...] —гэжэ Мухаршэбэрэй айм[гүйсэдко]мой түрүүлэгшэ нүхэр Ба[...] манай редакцида мэдээсэбэ.

СҮҮД

Бурмонторгын № 1 маг[азинай] даагша Тихонова, продавецу[уд Су]ханова ба Евсеева гэгшэд [худал]даа-наймаанай ёһо гуримые [...]лигээр эбдэжэ, ажалшан [...] мэхэлжэ байһаниинь элирүүл[...] хэрэгынь сүүдтэ үгтэһэн [...] Жэшээлхэдэ, Тихонова, Су[ханова] ба Евсеева гэгшэд 3 бочко [...]ско архи худалдаанда гарга[...]лөө абаһан аад, эдээндэ 57,8 [...] уһа холижо худалдаһан бай[...]дэнэр архиин хэмжүүр уһа [...] ехэдхээд, худалдаһанайнгаа [...] 7.100 түхэригэй мүнгэ өөһэд[...] баарилан абаһан байба.

Хоердохи участогай арад[ай] [сүүд] болбол эдэ жулигуудэй [...] сүүдэй нээмэл заседани дээ[рэ хэлсэ]раад, магазиниие даагша Т[ихоно]вае 6 жэлдэ түрмэдэ хааха, [про]давецуул Суханова ба Евсе[еваг]ашадые 7—7 жэлдэ түрмэдэ [...] шиидхэбэ.

В. Вы[...]

Харюусалгата редактор Ц. Д. ДАМДИНЖА[...]

РЕДАКЦИИН АДРЕС: г. Улан Удэ, ул. Ленина 26. (ТЕЛЕГРАФНА АДРЕС Улан- Удэ Унэн). ТЕЛЕФОНУУД: ответ. редантора—23. АТС—1-80; зам. редактора — 23. ответ. секретаря—3-23; отдел.в: партийной и комсомольской жизни, [...] хозяйства — 3-23 (2 зв.), культуры и быта, промышленности и транспорта — 4-52; писем трудящихся, внутренней информации и переводов—4-52 (2 зв.); об'явлений — 2-64 (2 зв.)

Н—00760. Типография Государственного газетного издательства при Совете Министров БМАССР. Тираж [...]